

**Έντυπο υλικό
στα Θρησκευτικά
Ε΄ Δημοτικού**

**Ο κόσμος της θρησκείας
Ανακαλύπτουμε κείμενα, μνημεία,
τόπους και γεγονότα**

ΤΟΜΟΣ 2ος

Έντυπο προσωρινό υλικό στα Θρησκευτικά Ε΄ Δημοτικού

Ο κόσμος της θρησκείας Ανακαλύπτουμε κείμενα, μνημεία, τόπους και γεγονότα

Το έντυπο προσωρινό υλικό στα Θρησκευτικά δημιουργήθηκε με την ευθύνη της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής στο πλαίσιο υλοποίησης του Υποέργου «Εκπόνηση Προγραμμάτων Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Οδηγών για τον Εκπαιδευτικό «Εργαλεία Διδακτικών Προσεγγίσεων» της Πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) - Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Το παρόν υλικό συνοδεύει το αντίστοιχο Πρόγραμμα Σπουδών και τον Οδηγό Εκπαιδευτικού.

Στο έντυπο προσωρινό υλικό για τα Θρησκευτικά Ε΄ Δημοτικού συνεργάστηκαν αμισθί με τα μέλη της επιτροπής εμπειρογνωμόνων, οι παρακάτω εκπαιδευτικοί:

Γιώργος Τζίνος

Δάσκαλος-Θεολόγος (ΜΤh), Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Διονύσης -Παναγιώτης Βασάλος

Δάσκαλος (ΜEd), Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

**Σχεδιασμός και μορφοποίηση
Φακέλου:**

Γιώργος Τζίνος

Διονύσης -Παναγιώτης Βασάλος

Εικονογράφηση εξωφύλλου:

**Γιώργος Κόρδης, ζωγραφική με
ηλεκτρονική ακίδα.**

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ειδικής Αγωγής του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Φάκελος Μαθήματος

Έντυπο υλικό
στα Θρησκευτικά Ε΄ Δημοτικού

ΤΟΜΟΣ 2ος

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
ΑΘΗΝΑ



3η Θεματική ενότητα



Προχωράμε αλλάζοντας

Περιεχόμενα

1. Όλοι κάνουμε λάθη

- Ζητώντας συγχώρηση, δίνοντας συγχώρηση
- Η παραβολή του κακού δούλου
- Ο «πρωτοκορυφαίος» Πέτρος κάνει λάθος αλλά μετανοεί έμπρακτα
- Ο Ιούδας μετανιώνει αλλά δεν ζητά συγχώρηση
- Απόσπασμα ομιλίας του Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ

2. Μετάνοια και συγχώρηση στη βιβλική εμπειρία

- «Ελέησόν με ο Θεός»: Η συντριβή του Δαβίδ
- «Κύριε υπόσχομαι να αποδώσω τα τετραπλάσια σε

όσους αδίκησα»: Η ιστορία του Ζακχαίου

- **«Ήταν χαμένος και βρέθηκε»:** Η παραβολή του σπλαχνικού πατέρα
- **«Μνήσθητί μου Κύριε, εν τη Βασιλεία σου»:** Ο Ληστής στον Σταυρό
- **«Σαούλ Σαούλ, τι με διώκεις;»:** Η μεταστροφή του αποστόλου Παύλου

3. Συγγνώμη και άφεση στην παράδοση της Εκκλησίας

- Το μυστήριο της μετάνοιας
- Η τέλεση του μυστηρίου
- Ευχή από τη Θεία λειτουργία
- Ασκητές για τη μετάνοια

4. Από τους βίους των Αγίων

- Ο Ιερός Αυγουστίνος

- Ο Άγιος Διονύσιος Ζακύνθου
5. Νηστεία και άσκηση στον χριστιανισμό
 6. Νηστεία και άσκηση στις άλλες θρησκείες του κόσμου

Σε αυτή την ενότητα

- ◆ Θα κατανοήσουμε τη σημασία που έχει να αναγνωρίζουμε τα λάθη μας.
- ◆ Θα γνωρίσουμε τον ρόλο της μετάνοιας στη ζωή βιβλικών προσώπων και Αγίων.
- ◆ Θα αναγνωρίσουμε το μυστήριο της μετάνοιας ως μέσο προσωπικής θεραπείας και αποκατάστασης της σχέσης μας με τον Θεό και τους συνανθρώπους μας.

- ◆ Θα αναγνωρίσουμε τη νηστεία και την άσκηση σε άλλες θρησκείες.



1. Όλοι κάνουμε λάθη

Στην καθημερινή μας ζωή, όσο προσεκτικοί και να είμαστε, όσο καλή διάθεση και να έχουμε, ακόμα και χωρίς να το θέλουμε, όλοι κάνουμε λάθη. Άλλοτε μικρά και άλλοτε μεγάλα. Το γεγονός αυτό όμως δεν πρέπει να μας απογοητεύει. Πρώτα από όλα χρειάζεται να τα συνειδητοποιήσουμε, να έχουμε το θάρρος να τα παραδεχτούμε και να προσπαθήσουμε να τα διορθώσουμε. Να τα κατανοήσουμε, να συναισθανθούμε τις συνέπειές τους και να μετανιώσουμε, να αλλάξουμε δηλαδή τρόπο σκέψης, συμπεριφορά, ακόμα και τρόπο ζωής. Έτσι, γινόμαστε καλύτεροι και ξαναφτιάχνουμε τη σχέση μας με τον Θεό και τους ανθρώπους. Επίσης, χρειάζεται να αφήσουμε στην άκρη τον εγωισμό μας και να ζητήσουμε με γενναιότητα συγ-

γνώμη απ' αυτούς που πληγώσαμε.
Η αληθινή μετάνοια θα φανεί μέσα
από τις πράξεις μας. Η μετάνοια και οι
πράξεις που την αποδεικνύουν είναι
σαν τα δύο κουπιά σε μια βάρκα. Αν
κωπηλατείς μόνο με το ένα, θα κάνεις
απλά γύρους πηγαίνοντας πουθενά,
ενώ και με τα δύο μαζί μπορείς να πας
μπροστά.

**Ζητώντας συγχώρηση - δίνοντας
συγχώρηση.**



Ο Ιησούς στο «Πάτερ Ημών», την προσευχή που δίδαξε στους μαθητές του, λέει: «...και άφες ημίν τα οφειλήματα ημών, ως και ημείς αφίεμεν τοις οφειλέταις ημών» (Λκ. 11, 2-4). Δηλαδή, συγχώρεσε τα σφάλματά μας όπως κι εμείς συγχωρούμε όσους μας έβλαψαν.

Μέσα από τη σοφή διδασκαλία των πατέρων της ερήμου διαβάζουμε ένα περιστατικό στο οποίο φαίνεται το πώς οι πατέρες της ερήμου δίδασκαν τη συγχωρητικότητα. Κάποιος χριστιανός πήγε να συμβουλευθεί τον Αββά Σιλουανό. «Έχω ένα θανάσιμο εχθρό, πάτερ», του εξομολογήθηκε. «Τα κακά που μου έχει προξενήσει αυτός ο άνθρωπος είναι αναρίθμητα. Προ καιρού κέρδισε με απάτη ένα μεγάλο κομμάτι από το χωράφι μου. Με συκοφαντεί

όπου βρεθεί, κακολογεί κι εμένα και την οικογένειά μου. Μου έχει κάνει το βίο αβίωτο. Τώρα τελευταία μάλιστα επιβουλεύεται και την ζωή μου. Πριν λίγες ημέρες έμαθα πως αποπειράθηκε να με δηλητηριάσει. Δεν παίρνει άλλο λοιπόν. Είμαι αποφασισμένος να τον παραδώσω στη δικαιοσύνη». «Κάνε όπως θέλεις», του είπε με αδιαφορία ο Αββάς Σιλουανός. «Δεν νομίζεις, πάτερ, πως όταν τιμωρηθεί και μάλιστα αυστηρά, όπως του πρέπει, θα σωθεί η ψυχή του;», ρώτησε ο άνθρωπος, που τώρα άρχισε να ενδιαφέρεται και για την ψυχική ωφέλεια του εχθρού του. «Κάνε ό,τι σε αναπαύει», εξακολουθούσε να λέγει με το ίδιο ύφος ο Όσιος. «Πηγαίνω, λοιπόν στον δικαστή κατ' ευθείαν», είπε ο χριστιανός και σηκώθηκε να

φύγει. «Μη βιάζεσαι τόσο», του είπε με ηρεμία ο Όσιος. «Ας προσευχηθούμε πρώτα να κατευοδώσει ο Θεός την πράξη σου». Άρχισε με το «Πάτερ ημών». «Και μη αφήεις ημίν τα οφειλήματα ημών, ως ουδέ ημείς αφήεμεν τοις οφειλέταις ημών», ακούστηκε να λέγει μεγαλοφώνως ο Όσιος, σαν έφτασε σ' αυτό το στίχο. «Λάθος», Αββά, «δεν λέγει έτσι η Κυριακή Προσευχή», έσπευσε να διορθώσει ο χριστιανός. «Έτσι όμως είναι», αποκρίθηκε μ' όλη του την απάθεια ο Γέρων. «Αφού αποφάσισες να παραδώσεις τον αδελφό σου στον δικαστή, ο Σιλουανός δεν κάνει άλλη προσευχή για σένα».

Μον. Θεοδώρας Χαμπάκη,
Γεροντικό

Η παραβολή του κακού δούλου



Η βασιλεία των ουρανών μοιάζει μ' ένα βασιλιά που θέλησε να του αποδώσουν λογαριασμό οι δούλοι του. Μόλις άρχισε να κάνει τον λογαριασμό, του φέρανε κάποιον που του χρωστούσε δέκα χιλιάδες τάλαντα. Επειδή δεν μπορούσε να τα επιστρέψει, ο κύριός τον διέταξε να πουλήσουν τον ίδιο, τη γυναίκα του, τα παιδιά του και όλα τα υπάρχοντά του και να του δώσουν το ποσό από την πώληση. Ο δούλος τότε έπεσε στα

πόδια του, τον προσκυνούσε κι έλεγε: «δείξε μου μακροθυμία και θα σου τα δώσω όλα τα χρέη μου πίσω». Τον λυπήθηκε τότε ο κύριός του και τον άφησε να φύγει χαρίζοντάς του μάλιστα ολόκληρο το χρέος. Βγαίνοντας έξω ο ίδιος δούλος, βρήκε έναν από τους συνδούλους του που του χρωστούσε μόνο εκατό δηνάρια, τον έπιασε και τον έσφιγγε να τον πνίξει λέγοντάς του: «ξόφλησέ μου αυτά που μου χρωστάς». Ο συνδούλος του τότε έπεσε στα πόδια του και τον παρακαλούσε: «δείξε μακροθυμία και θα σου τα ξεπληρώσω». Εκείνος όμως δε δεχόταν, αλλά πήγε και τον έβαλε στη φυλακή, ώσπου να ξεπληρώσει αυτά που του χρωστούσε. Όταν το είδαν αυτό οι συνδούλοι του λυπήθηκαν πολύ και πήγαν και διηγήθηκαν στον κύριό τους όλα όσα έγιναν.

**Τότε ο κύριος τον κάλεσε και του εί-
πε: «κακέ δούλε, σου χάρισα όλο
εκείνο το χρέος επειδή με παρακάλε-
σες. δεν έπρεπε κι εσύ να σπλαχνι-
στείς τον συνδούλο σου όπως σε
σπλαχνίστηκα κι εγώ;» και οργισμέ-
νος τον παρέδωσε στους βασανιστές
ώσπου να ξεπληρώσει όσα του χρω-
στούσε. Έτσι θα κάνει και ο ουράνι-
ος Πατέρας μου αν ο καθένας σας
δεν συγχωρεί τα παραπτώματα του
αδερφού του μ' όλη του την καρδιά.**

Μτ. 18,23-35

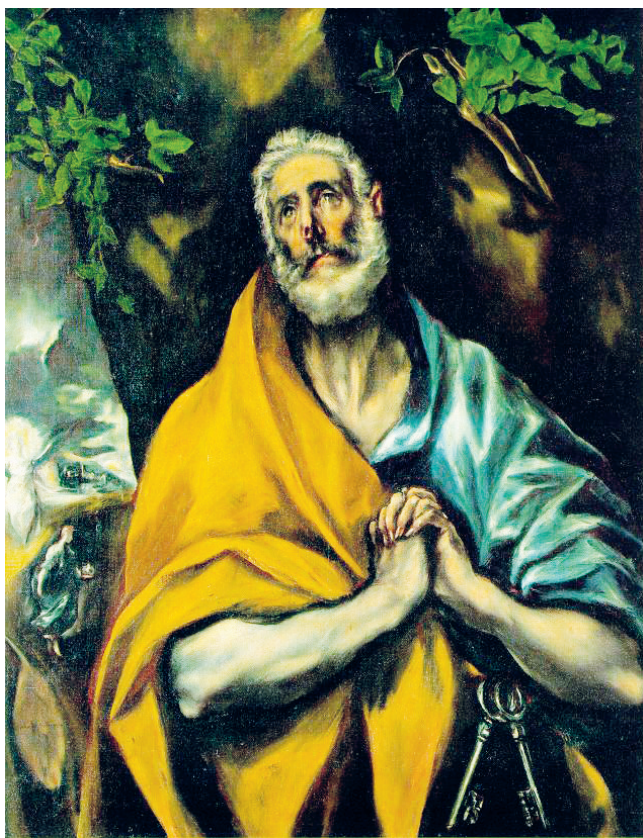
**Ο Πέτρος ρώτησε τον Κύριο: «Μέ-
χρι πόσες φορές θα σφάλλει σ' εμέ-
να ο αδερφός μου και θα τον συγχω-
ρήσω; Ως επτά φορές;» και ο Ιησούς
του λέει: «Δε σου λέω ως επτά, αλλά
ως εβδομήντα φορές επτά».**

Μτ 18,22

Η άρνηση του Πέτρου

«Ο Πέτρος αποκρίθηκε στον Ιησού κατά τον Μυστικό Δείπνο: “Κι αν όλοι χάσουν την εμπιστοσύνη τους σ’ εσένα, εγώ ποτέ δε θα τη χάσω”. Του είπε και ο Ιησούς: “Σε βεβαιώνω πως αυτή τη νύχτα, προτού λαλήσει ο πετεινός, θα με απαρνηθείς τρεις φορές”».

Μτ 26,33-34



Η μετάνοια του Πέτρου.

Δομίνικος
Θεοτοκόπουλος

Ενώ ο Πέτρος ήταν κάτω στην αυλή, έρχεται μία από τις δούλες του αρχιερέα και βλέποντάς τον να ζεσταίνεται, τον κοίταξε και του είπε: «Ήσουν κι εσύ με τον Ναζωραίο». Αυτός αρνήθηκε λέγοντας: «Ούτε ξέρω ούτε καταλαβαίνω τι λες». Βγήκε έξω στο προαύλιο και τότε λάλησε ο πετεινός. Η δούλη που τον είδε άρχισε πάλι να λέει σ' αυτούς που βρίσκονταν εκεί: «Είναι κι αυτός από εκείνους». Ο Πέτρος όμως πάλι αρνιόταν. Ύστερα από λίγο πάλι οι παρευρισκόμενοι του έλεγαν: «Ασφαλώς κι εσύ είσαι απ' αυτούς, γιατί είσαι Γαλιλαίος, το δείχνει και η προφορά σου». Ο Πέτρος όμως άρχισε να ορκίζεται: «Ο Θεός να με τιμωρήσει αν ξέρω αυτόν τον άνθρωπο για τον οποίο μιλάτε». Κι αμέσως για δεύτερη φορά λάλησε ο πετεινός.

Θυμήθηκε τότε ο Πέτρος τι του είχε πει ο Ιησούς, ότι δηλαδή πριν λαλήσει δύο φορές ο πετεινός θα τον έχει αρνηθεί τρεις φορές. Μετάνιωσε κι έκλαψε πικρά.

Μκ 14, 66-72

Ο Ιησούς, σε μία από τις εμφανίσεις του στους μαθητές του μετά την ταφή και ανάστασή του, είπε στον Σίμωνα Πέτρο: «Σίμων, γιε του Ιωνά, μ' αγαπάς περισσότερο απ' όσο αυτοί εδώ;» «Ναι Κύριε» του απαντά ο Πέτρος, «εσύ ξέρεις πως σ' αγαπώ». Του λέει τότε: «Βόσκει τ' αρνιά μου». Τότε τον ρωτά για δεύτερη φορά: «Σίμων, γιε του Ιωνά, μ' αγαπάς;» «Ναι Κύριε» του αποκρίνεται εκείνος, «εσύ ξέρεις πως σ' αγαπώ». Του λέει τότε: «Ποίμανε τα πρόβατά μου». Τον ρωτά για τρίτη φορά: «Σίμων, γιε του Ιωνά, μ' αγαπάς;». Στενοχωρήθηκε

ο Πέτρος που τον ρώτησε για τρίτη φορά και του απαντάει: «Κύριε εσύ τα ξέρεις όλα, εσύ ξέρεις ότι σε αγαπώ». Τότε του λέει ο Ιησούς: «Βόσκει τα πρόβατά μου».

Ιω 21, 15-17

Η έμπρακτη μετάνοια του Πέτρου

Ο Πέτρος όταν θυμήθηκε τα λόγια του Ιησού στον Μυστικό Δείπνο, κατάλαβε το σφάλμα του, μετάνιωσε και έκλαψε πικρά. Στη συνέχεια της ζωής του έδειξε τη μετάνοιά του με πράξεις. Έγινε θερμός κήρυκας του Ευαγγελίου και έδωσε ακόμα και τη ζωή του για την αγάπη του Χριστού.



Ο Ιούδας μετανιώνει αλλά δε ζητά συγχώρηση



Τότε, όταν είδε ο Ιούδας, που τον παράδωσε, ότι καταδικάστηκε, μετάνιωσε και επέστρεψε τα τριάντα αργύρια στους αρχιερείς και στους πρεσβυτέρους, λέγοντας: «Αμάρτησα, γιατί παρέδωσα αίμα αθώο». Εκείνοι του είπαν: «Τι σχέση έχει αυτό μ' εμάς; Εσένα θα αφορά». Και αφού έριξε τα αργύρια στο ναό, αναχώρησε και πήγε και κρεμάστηκε.

Μτ 27, 3-5

Ο Ιούδας, αν και κατάλαβε το λάθος του, δε ζήτησε συγχώρηση, επειδή ήταν άνθρωπος υπερήφανος. Προτίμησε να δώσει τέλος στη ζωή του. Έτσι, όμως, έχασε τη δυνατότητα να διορθώσει το λάθος του.

**Από μια ομιλία του Μάρτιν Λού-
θερ Κινγκ, που αγωνίστηκε για τα
δικαιώματα των μαύρων και την
ειρήνη και δολοφονήθηκε στα 39
του χρόνια.**

Καμιά συμβουλή του Χριστού δεν υπήρξε πιθανώς πιο δύσκολη στο να την ακολουθήσει κανείς από την εντολή ν' αγαπάτε τους εχθρούς σας [...] Με ποιον τρόπο να αγαπούμε τους εχθρούς μας;

Στην αρχή πρέπει να αναπτύξουμε και να διατηρήσουμε τη δυνατότητα

της συγγνώμης. Εκείνος που είναι ανίκανος να συγχωρεί είναι ανίκανος και ν' αγαπά. Είναι αδύνατο και ν' αρχίσει κανείς να αγαπά τους εχθρούς του χωρίς να έχει πρώτα αποδεχτεί την ανάγκη, να συγχωρεί εκείνους που τον κακομεταχειρίζονται και τον αδικούν [...]

Ο ένοχος μπορεί να ζητήσει συγγνώμη. Δικαιούται να επιστρέψει στο σπίτι του, με την καρδιά του γεμάτη από την επιθυμία της συγγνώμης, όπως ο άσωτος.

Συγχωρώ δε σημαίνει πως ξεχνώ εκείνο που έγινε ή πως τοποθετώ μια ψεύτικη επιγραφή πάνω σε μια κατακριτέα πράξη. Συγχωρώ σημαίνει περισσότερο πως η πράξη αυτή έπαυσε να αποτελεί εμπόδιο στις σχέσεις. [...]

Λογαριάζω τον εαυτό μου ευτυχημένο γιατί ο Θεός που λατρεύουμε

έχει ταυτόχρονα πνεύμα σταθερό και
τρυφερή καρδιά. [...] Τον έχουμε συ-
μπαραστάτη στους αγώνες μας. Μας
αναζητά μέσα στο σκοτάδι, υποφέρει
μαζί μας και για μας, στην τραγική
μοίρα των ασώτων που μας έλαχε.

**Μ. Λ. Κινγκ,
Η δύναμη της αγάπης**





Και όρθια μπροστά του, του διηγήθηκε όλη της τη ζωή, χωρίς ν' αφήσει τίποτα, τη βάφτισή της, την αδιαφορία της, τη σκληρότητά της, τον αρραβώνα της, τα λόγια που είπε, και που παρακίνησαν το Βασιλόπουλο να πέσει στη λίμνη, το ταξίδι που έκαμε για να βρει την καρδιά της, την αλλαγή και την επιστροφή της με όλες τις δυσκολίες που απάντησε.

Αφού τελείωσε, την κοίταξε λίγη ώρα σιωπηλά ο Βασιλιάς, εκεί που στέκονταν μπροστά του, με το κεφάλι ψηλά, τόσο υπερήφανη και όμως τόσο ταπεινωμένη.

... Ύστερα όλοι μαζί ανέβηκαν στο

δωμάτιο όπου το Βασιλόπουλο ήταν πλαγιασμένο, με κλειστά μάτια και λιγνεμένο πρόσωπο. Η Βασιλοπούλα έπεσε στα γόνατα κι έπιασε το χέρι του.

– Συγχώρεσέ με! είπε.

Το Βασιλόπουλο άνοιξε τα μάτια, την είδε, και από το φως που έλαμπε στο πρόσωπό της κατάλαβε όλη την ιστορία.

Π. Δέλτα,
Η Καρδιά της Βασιλοπούλας

Αποφθέγματα

- ▶ Το να μη διορθώνει κανείς τα λάθη του είναι μεγάλο λάθος.
Κομφούκιος

- ▶ Το να κάνεις λάθος είναι ανθρώπινο, το να συγχωρείς είναι θεϊκό.
Αλεξάντερ Ποπ

- ▶ Το δις εξαμαρτείν τ' αυτόν ουκ ανδρός σοφού.

(Το να κάνεις δύο φορές το ίδιο λάθος δεν δείχνει σοφό άνδρα)

Μένανδρος

- ▶ Η αμαρτία όταν την παραδεχόμαστε και την ομολογούμε γίνεται μικρότερη, ενώ αντίθετα γίνεται πολύ χειρότερη.

Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος

- ▶ Όποιος δεν έκανε ποτέ λάθος, δεν έχει δοκιμάσει ποτέ κάτι καινούριο.

Αλβέρτος Αϊνστάιν

- ▶ Ένα λάθος γίνεται σφάλμα μόνο όταν προτιμήσουμε να μην το διορθώσουμε.

Τζων Κέννεντυ

- ▶ Το να μην παραδέχεσαι ένα λάθος είναι μεγαλύτερο λάθος.

Ρόμπερτ Χαφ

- ▶ Το βράδυ έχω βρει έναν ωραίο τρόπο για να κοιμάμαι . . . τους συγχωρώ όλους έναν - έναν.

Τάσος Λειβαδίτης



λάθωs

Δραστηριότητες

1. Κάθε μαθητής και μαθήτρια σχεδιάζει περιγράμματα φύλλων δέντρου σε χαρτόνια δύο διαφορετικών χρωμάτων. Αφού τα κόψει, γράφει πάνω στο ένα φύλλο μια συνήθεια που θα ήθελε να αλλάξει και στο άλλο ένα θετικό χαρακτηριστικό που θα ήθελε να αποκτήσει. Κρεμάμε όλοι τα «φύλλα» μας σε ένα πραγματικό ή ψεύτικο δεντράκι, το «δέντρο της αλλαγής».

2. Χωριζόμαστε σε ομάδες 4-5 ατόμων. Συζητάμε λάθη που κάνουμε καθημερινά στο σπίτι, στο σχολείο κ.α. Διαλέγουμε ένα και το παρουσιάζουμε στις άλλες ομάδες με την τεχνική της «παγωμένης εικόνας».

3. Παιχνίδι ρόλων. Δραματοποιούμε την παραβολή του «κακού δούλου».

4. Ο πίνακας: «Η μετάνοια του Πέτρου» είναι έργο του μεγάλου Έλληνα ζωγράφου Δομήνικου Θεοτοκόπουλου (El Greco). Αναζητούμε στο διαδίκτυο πίνακες του. Ερχόμαστε σε επαφή με τον ιδιαίτερο τρόπο που ζωγράφιζε.

5. Φτιάχνουμε κολλάζ με εικόνες που δείχνουν μετάνοια και συγχώρηση.

**6. Συζητούμε τις διαφορές στη με-
τάνοια του Πέτρου και του Ιούδα.**

**7. Σχολιάζουμε τον τρόπο με τον
οποίο ο Χριστός αποκατέστησε
τον Πέτρο στη θέση που είχε προ-
τού τον αρνηθεί.**





2. Μετάνοια και συγχώρηση στη βιβλική εμπειρία

Η συντριβή του Δαβίδ



Ένα από τα σπουδαία πρόσωπα της Παλαιάς Διαθήκης είναι ο

βασιλιάς και προφήτης Δαβίδ. Όταν τον επέλεξε ο Θεός, για να τον χρησιμοποιήσει σύμφωνα με το θέλημά του, η Παλαιά Διαθήκη και η Καινή Διαθήκη τον περιέγραψαν ως «άντρα που είναι όπως τον θέλει η καρδιά του Θεού» (Α΄ Βασιλειών 16,1. Πράξεις 13,22), καθώς επίσης «αγαθό και άξιο ενώπιον του Κυρίου» (Α΄ Βασιλειών 16,12).

Και όμως κάποτε, όταν ήταν βασιλιάς, ο Δαβίδ έπεσε σε ένα βαρύ αμάρτημα. Ένα απόγευμα, από το βασιλικό του δωμάτιο είδε μια πολύ όμορφη γυναίκα. Αμέσως ζήτησε να μάθουν ποια ήταν. Του είπαν, λοιπόν, ότι αυτή ήταν η Βηρσαβεέ, γυναίκα ενός στρατιώτη, του Ουρία του Χετταίου. Ο Δαβίδ, τυφλωμένος από την ομορφιά της, έστειλε τον Ουρία σε μια επικίνδυνη αποστολή για να σκοτωθεί.

Όταν η Βηρσαβεέ έμαθε ότι σκοτώθηκε ο άντρας της, τον πένθησε και τον θρήνησε. Όταν πέρασε το πένθος, ο Δαβίδ έστειλε και την έφεραν στο παλάτι και την έκανε γυναίκα του.

Τότε ήρθε στο παλάτι ο προφήτης Νάθαν, ο οποίος, για να τον κάνει να νιώσει το λάθος του, του είπε μια ιστορία: «Κάποτε, βασιλιά μου, ήταν ένας πλούσιος άρχοντας μ' αμέτρητα κοπάδια. Όταν έτυχε να φιλοξενήσει έναν άλλο άρχοντα, διέταξε κι έσφαξαν το μοναδικό αρνί που είχε ο φτωχός γείτονάς του. Λυπήθηκε να σφάξει ένα από τα δικά του».

«Αν βρίσκεται στο βασίλειό μου ο άδικος αυτός, πρέπει να τιμωρηθεί σκληρά!» είπε ο Δαβίδ. «Είσαι εσύ, βασιλιά μου!» του είπε ο Νάθαν και του θύμισε το αμάρτημά του. Ο Δαβίδ μετάνιωσε πικρά για την

πράξη του και ζήτησε τη συγχώρηση του Θεού.

Βασ Β´ 11, 2-8. 14-26. 12, 1-7. 13

Καρπός της μετάνοιας του Δαβίδ είναι ο Πεντηκοστός Ψαλμός.

«Ελέησόν με ο Θεός»

Σπλαχνίσου με, Θεέ, μες στην
αγάπη σου·
μες στην αμέτρητη ευσπλαχνία σου
συγχώρησε τα ανομήματά μου.
Πλύνε με ολόκληρον ...
κι απ' την αμαρτία μου καθάρισέ με.
Το ξέρω εγώ καλά το κρίμα μου,
το σφάλμα μου αδιάκοπα είναι στα
μάτια μου μπροστά...
Πλύνε με, κι απ' το χιόνι λευκότερος
θα γίνω...
Φτιάξε μου, Θεέ, μια καθαρή καρδιά...

«Κύριε υπόσχομαι να αποδώσω τα τετραπλάσια σε όσους αδίκησα»: Η ιστορία του Ζακχαίου



Στην πόλη Ιεριχώ έμενε ο Ζακχαίος, που η δουλειά του ήταν να εισπράττει φόρους. Ο Ζακχαίος έπαιρνε περισσότερα χρήματα απ' όσα έπρεπε και είχε πλουτίσει.

Όλος ο κόσμος το ήξερε, αλλά δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα.

Μια μέρα που ο Ιησούς είχε έρθει στην πόλη, ο Ζακχαίος το άκουσε και ήθελε οπωσδήποτε να τον δει. Ήταν όμως κοντός και ο κόσμος ήταν πολύς. Δεν μπορούσε να δει τίποτα.

Ο Ζακχαίος δεν απογοητεύτηκε. Έτρεξε κι ανέβηκε σ' ένα δέντρο. Από εκεί πάνω θα μπορούσε να δει καλά τον Ιησού όταν θα περνούσε. Ο Ιησούς, όταν έφτασε εκεί κοντά, είδε τον Ζακχαίο, στάθηκε και του είπε: «Ζακχαίε, κατέβα γρήγορα, γιατί σήμερα πρέπει να μείνω στο σπίτι σου».

Ο Ζακχαίος κατέβηκε γρήγορα από το δέντρο. Αμέσως έφερε τον Ιησού στο σπίτι του και τον υποδέχτηκε με πολλή χαρά. Όλοι στην

Ιεριχώ που το είδαν αυτό διαμαρτύρονταν και έλεγαν: «Ο Ζακχαίος είναι αμαρτωλός. Ο Ιησούς δεν έπρεπε να μείνει στο σπίτι του!»

Ο Ζακχαίος όμως είπε στον Ιησού: «Έκανα αδικίες. Έπαιρνα περισσότερα χρήματα απ' όσα έπρεπε. Θέλω όμως να επανορθώσω. Τα μισά από τα υπάρχοντά μου θα τα δώσω στους φτωχούς και όποιος πλήρωσε περισσότερο θα πάρει από μένα πίσω το τετραπλάσιο!»

Ο Ιησούς τότε του είπε: «Σήμερα είναι μια ευτυχισμένη μέρα για σένα και για την οικογένειά σου. ο Θεός χαίρεται γιατί άλλαξες τρόπο να σκέφτεσαι και να ζεις. Κι εγώ γι' αυτό ήρθα στον κόσμο, για να γυρέψω τους αμαρτωλούς και να τους σώσω».

Λκ 19, 1-10

Η παραβολή του σπλαχνικού πατέρα



Ο Ιησούς διηγήθηκε μια ιστορία:
«Κάποιος άνθρωπος είχε δύο γιους.
Μια μέρα, ο μικρότερος είπε στον

πατέρα του: «Πατέρα, δώσε μου το μερίδιο της περιουσίας που μου αναλογεί». Εκείνος τότε τους μοίρασε την περιουσία. Ύστερα από λίγες ημέρες, ο μικρότερος γιος τα μάζεψε όλα κι έφυγε σε χώρα μακρινή. Εκεί σκόρπισε την περιουσία του κάνοντας άσωτη ζωή.

Όταν τα ξόδεψε όλα, έτυχε να πέσει μεγάλη πείνα στη χώρα εκείνη, κι άρχισε και αυτός να στερείται. Πήγε λοιπόν, κι έγινε εργάτης σε έναν από τους πολίτες εκείνης της χώρας, ο οποίος τον έστειλε στα χωράφια του να βόσκει χοίρους. Έφτασε στο σημείο να θέλει να χορτάσει με τα ξυλοκέρατα που έτρωγαν οι χοίροι, αλλά κανένας δεν του έδινε ούτε αυτά να φάει.

Τελικά κάποια στιγμή συνήλθε και είπε: «Πόσοι εργάτες του πατέρα

**μου έχουν περίσσιο ψωμί, κι εγώ
εδώ πεθαίνω της πείνας! Θα σηκω-
θώ και θα πάω στον πατέρα μου και
θα του πω: «Πατέρα αμάρτησα στον
Θεό και σε εσένα. Δεν είμαι άξιος
πια να λέγομαι γιος σου. Πάρε με
να σου δουλεύω σαν εργάτης σου».
Σηκώθηκε, λοιπόν και ξεκίνησε να
πάει στον πατέρα του.**

**Ενώ ήταν ακόμη μακριά, τον είδε
ο πατέρας του, τον σπλαχνίστηκε,
έτρεξε, τον αγκάλιασε σφιχτά και
τον φιλούσε ασταμάτητα. Τότε ο
γιος τού είπε: «Πατέρα, αμάρτησα
στον Θεό και σε σένα και δεν αξίζω
να λέγομαι παιδί σου». Ο πατέρας
όμως γύρισε στους δούλους του
και τους είπε: «Βγάλτε γρήγορα την
καλύτερη στολή και ντύστε τον. Φο-
ρέστε του δακτυλίδι στο χέρι και σαν-
δάλια στα πόδια του. Φέρτε και το**

καλοθρεμμένο μοσχάρι και σφάξτε το, να φάμε και να γιορτάσουμε, γιατί αυτός ο γιος μου ήταν νεκρός και αναστήθηκε, ήταν χαμένος και βρέθηκε». Έτσι άρχισε το πανηγύρι.

Ο μεγαλύτερος γιος του βρισκόταν στο χωράφι και καθώς ερχόταν και πλησίαζε στο σπίτι, άκουσε μουσικές και χορούς. Φώναξε, λοιπόν, έναν από τους υπηρέτες και ρώτησε να μάθει τι συμβαίνει. Εκείνος του είπε: «Γύρισε ο αδελφός σου, και ο πατέρας σου έσφαξε το καλοθρεμμένο μοσχάρι, γιατί ήρθε πίσω γερός».

Αυτός τότε θύμωσε και δεν ήθελε να μπει μέσα στο σπίτι. Ο πατέρας του βγήκε και τον παρακαλούσε, εκείνος όμως του αποκρίθηκε: «Εγώ τόσα χρόνια σού δουλεύω και ποτέ δεν παράκουσα καμιά εντολή

σου· σε εμένα όμως, δεν έδωσες ποτέ ένα κατσίκι για να γιορτάσω με τους φίλους μου. Όταν όμως ήρθε αυτός ο γιος σου, που κατασπατάλησε την περιουσία σου στην ασωτία, μέχρι και το καλοθρεμμένο μοσχάρι έσφαξες για χάρη του». Αλλά ο πατέρας του απάντησε: «Παιδί μου, εσύ είσαι πάντοτε μαζί μου και ό,τι είναι δικό μου είναι και δικό σου. Έπρεπε όμως να γιορτάσουμε και να χαρούμε, γιατί ο αδελφός σου αυτός ήταν νεκρός και αναστήθηκε, ήταν χαμένος και βρέθηκε».

Λκ 15, 11-32

Τόσο μεγάλη είναι η σπουδαιότητα της παραβολής αυτής, που οι πατέρες της Εκκλησίας λένε πως, αν όλα τα ευαγγέλια χάνονταν και σωζόταν μόνο η παραβολή αυτή,

**θα μπορούσε να τα αντικαταστήσει,
καθώς περιέχει το βασικό νόημα
της διδασκαλίας του Ιησού που εί-
ναι η αγάπη και η συγχώρηση.**



«Μνήσθητί μου Κύριε, εν τη βασι- λειά Σου»: Ο ληστής στον Σταυρό



Μαζί με τον Χριστό σταύρωσαν δύο κακούργους. Αυτός που ήταν κρεμασμένος στα αριστερά του Ιησού, τον βλαστημούσε και του έλεγε: «Εάν εσύ είσαι ο Μεσσίας, σώσε τον εαυτό σου και εμάς». Τότε, ο άλλος γύρισε και του είπε: «Ούτε τον Θεό δε φοβάσαι εσύ; Δεν είσαι

όπως κι εκείνος καταδικασμένος; Εμείς βέβαια δίκαια, γιατί τιμωρούμαστε για αυτά που κάναμε. Αυτός όμως δεν έκανε κανένα κακό». Και στον Ιησού έλεγε: «Θυμήσου με, Κύριε, όταν έρθεις στη Βασιλεία Σου». Ο Ιησούς του απάντησε: «Σε βεβαιώνω πως σήμερα κιόλας θα είσαι μαζί μου στον παράδεισο»

Λκ 23, 39-43

Εδώ βλέπουμε έναν άνθρωπο που έζησε όλη του τη ζωή μέσα στην αμαρτία. Έκλεψε, σκότωσε κι όμως χάρη στη μετάνοιά του έστω και τις τελευταίες στιγμές της ζωής του, αξιώθηκε να γίνει ο πρώτος κάτοικος του παραδείσου! Το γεγονός αυτό πρέπει να μας γεμίζει με αισιοδοξία και ελπίδα κάθε φορά που πέφτουμε σε αμαρτία, γιατί μας δείχνει πως με την ειλικρινή μετάνοια

σβήνονται τα σφάλματά μας και ερχόμαστε πάλι κοντά στον Θεό.

Η μεταστροφή του αποστόλου Παύλου



ΔΑΜΑΣΚΟΣ

Σαού Σαούλ, γιατί με καταδιώκεις; Είναι σκληρό για εσένα να κλωτσάς τα καρφιά

Ο Σαύλος, φοβερός διώκτης των χριστιανών, άκουσε ότι πολλοί άνθρωποι στην πόλη Δαμασκό πίστευαν στον Ιησού. Πήγε τότε στον αρχιερέα και του είπε: «Θέλω να πάω στη Δαμασκό. Δώσε μου την άδεια να συλλάβω εκεί όσους πιστεύουν στον Ιησού και να τους φέρω πίσω δεμένους». Πράγματι, ο αρχιερέας του έδωσε την άδεια. Ο Σαύλος ξεκίνησε για τη Δαμασκό.

Όταν πλησίαζε στην πόλη, ξαφνικά τον φώτισε μια αστραπή από τον ουρανό. Έπεσε στη γη κι άκουσε μια φωνή να του λέει: «Σαούλ, Σαούλ, γιατί με καταδιώκεις;» Ο Σαύλος ρώτησε: «Ποιος είσαι, Κύριε;» Η φωνή απάντησε: «Εγώ είμαι ο Ιησούς, που εσύ τον καταδιώκεις. Σήκω όμως και μπες στην πόλη. Εκεί θα σου πούνε τι πρέπει να κάνεις».

Οι άντρες που συνόδευαν τον Σαύλο έμειναν με ανοιχτό το στόμα, γιατί άκουγαν τη φωνή αλλά δεν έβλεπαν κανέναν. Ο Σαύλος σηκώθηκε πάνω και, ενώ τα μάτια του ήταν ανοιχτά, δεν έβλεπε τίποτε. Οι συνοδοί του τότε τον έπιασαν από το χέρι και τον οδήγησαν στη Δαμασκό. Τρεις μέρες ήταν τυφλός. Στο διάστημα αυτό ούτε έφαγε ούτε ήπιαε.

Εκεί στη Δαμασκό ζούσε ένας μαθητής του Ιησού που τον έλεγαν Ανανία. Σ' αυτόν φανερώθηκε σε όραμα ο Κύριος και του είπε: «Σήκω και πήγαινε στο σπίτι του Ιούδα στην οδό που λέγεται Ευθεία. Ζήτησε κάποιον που λέγεται Σαύλος. Είναι εκεί και προσεύχεται».

Ο Ανανίας απάντησε: «Κύριε, έχω ακούσει από πολλούς πόσα δεινά έχει προκαλέσει αυτός ο άνθρω-

πος στους πιστούς στην Ιερουσαλήμ. Καταδιώκει και βάζει στη φυλακή όσους πιστεύουν σε σένα». Ο Κύριος όμως του είπε: «Πήγαινε», γιατί αυτόν τον διάλεξα εγώ για να με κάνει γνωστό σε όλα τα έθνη και στους άρχοντές τους και στον ισραηλιτικό λαό».

Τότε ο Ανανίας πήγε στον Σαύλο. Ακούμπησε τα χέρια του πάνω του και του είπε: «Σαούλ, αδερφέ, με έστειλε ο Κύριος, ο Ιησούς, για να ξαναβρείς το φως σου και να γεμίσεις με Άγιο Πνεύμα». Αμέσως τότε έπεσαν από τα μάτια του κάτι σαν λέπια και ξαναβρήκε το φως του. Σηκώθηκε, βαφτίστηκε, και κατόπιν έφαγε και συνήλθε.

Πραξ 9, 1-19

3. Συγγνώμη και άφεση στην παράδοση της Εκκλησίας

Το μυστήριο της Μετανοίας

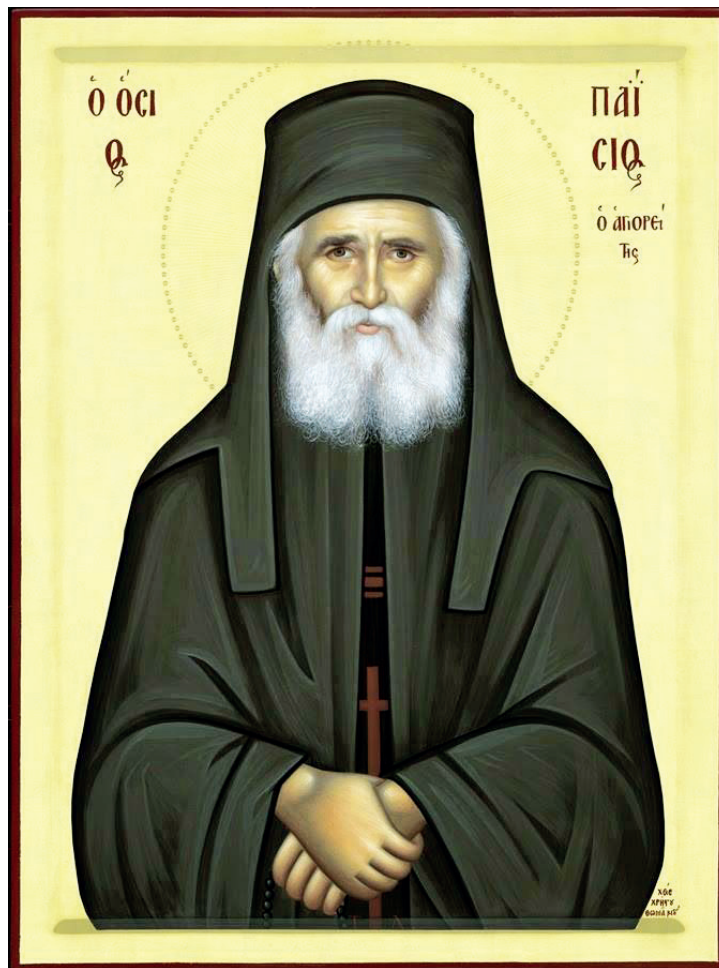
Το μυστήριο αυτό καθιερώθηκε από τον ίδιο τον Χριστό, όταν είπε στον Πέτρο: «...και ό,τι κρατήσεις ασυγχώρητο στη γη θα είναι ασυγχώρητο και στους ουρανούς και ό,τι συγχωρήσεις στη γη θα είναι συγχωρημένο και στους ουρανούς».

Μτ 16,19

Επίσης μετά την Ανάστασή του ο Ιησούς έστειλε στους μαθητές του το Άγιο Πνεύμα και είπε: «Σε όποιους συγχωρήσετε τις αμαρτίες θα τους είναι συγχωρημένες· σε όποιους τις κρατήσετε ασυγχώρητες, θα κρατηθούν έτσι».

Ιω 20, 23

Την εξουσία που έδωσε ο Ιησούς στους Αποστόλους να συγχωρούν αμαρτίες, οι Απόστολοι με τη σειρά τους τη μετέδωσαν στους επισκόπους και οι επίσκοποι στους πρεσβυτέρους.



«Μετάνοια πραγματική είναι πρώτα να συναισθανθεί ο άνθρωπος το σφάλμα του, να πονέσει, να ζητήσει συγχώρηση από τον Θεό, και μετά να

εξομολογηθεί. Έτσι θα έρθει η θεία παρηγοριά. Γι' αυτό πάντα συνιστώ μετάνοια και εξομολόγηση. Μόνον εξομολόγηση ποτέ δεν συνιστώ».

Άγιος Παΐσιος

Η τέλεση του Μυστηρίου της Με- τάνοιας



Στην Ορθόδοξη Εκκλησία, το μυστήριο της Μετάνοιας έχει τη μορφή συζήτησης και διαλόγου μεταξύ του

πιστού και του ιερέα. Ο ιερέας απαγορεύεται αυστηρά να αποκαλύψει σε οποιοδήποτε το περιεχόμενο της εξομολόγησης. Το μυστήριο μπορεί να τελείται σε οποιονδήποτε χώρο υπάρχει ησυχία. Όταν τελιώσει το στάδιο της εξομολόγησης, ο εξομολογούμενος γονατίζει και ο ιερέας τοποθετεί το πετραχήλι του στο κεφάλι του και διαβάζει τη συγχωρητική ευχή.

Στην Καθολική Εκκλησία, το μυστήριο λαμβάνει χώρα σε ειδικό χώρο, στο εξομολογητήριο, και ο εξομολογούμενος γονατίζει.

Στην αρχαία Εκκλησία το μυστήριο της εξομολογήσεως γινόταν μπροστά σε ολόκληρη την κοινότητα. Από τον 4ο αιώνα και εξής το μυστήριο της εξομολόγησης έλαβε τη μορφή της προσωπικής εξομολόγησης.

Ευχή από τη Θεία Λειτουργία

Κύριε Ιησού Χριστέ, Θεέ μου, ελευθέρωσε, σπλαχνίσου και συγχώρεσε εμένα το παιδί σου για τα σφάλματα και τις κακίες, όλα δηλαδή που έκανα από μικρός ως αυτή την ώρα, όσα ήξερα πως ήταν άσχημα και όσα δεν ήξερα: στα λόγια και στις πράξεις μου, στις σκέψεις, στις επιθυμίες, στα έργα μου...

Η μετάνοια στην ασκητική παράδοση της Εκκλησίας

Ένας γέροντας ασκητής που ζούσε στην έρημο, είχε φήμη αγίου ανθρώπου και πολλοί πήγαιναν να ζητήσουν τη συμβουλή του. Μια φορά τον επισκέφτηκε ένας στρατιωτικός και τον ρώτησε αν ο Θεός δέχεται πάλι όσους μετανοούν για τα λάθη

που έκαναν. Ο γέροντας τότε τον ρώτησε:

– Πες μου, παιδί μου, αν η χλαμύδα σου σκιστεί την πετάς;

– Όχι, βέβαια, απάντησε εκείνος. Τη ράβω και την ξαναχρησιμοποιώ.

– Αν, λοιπόν, εσύ λυπάσαι τη χλαμύδα, που είναι ρούχο, δεν θα λυπηθεί ο Θεός τον άνθρωπο που είναι παιδί του; του απάντησε ο σοφός γέροντας.

Ο Θεός δεν κρίνει
τον χριστιανό,
επειδή αμαρτάνει,
αλλά επειδή
δεν μετανοεί.

(Άγιος Νήφων)



Ο Θεός δεν κρίνει τον χρι-
στιανό, επειδή αμαρτάνει,
αλλά επειδή δεν μετανοεί.
(Άγιος Νήφων)



Μια φορά ρώτησαν τον Αββά Ποιμένα:

– Αν κάποιος κάνει λάθος και μετανοήσει, τον συγχωρεί ο Θεός;

Εκείνος απάντησε:

– Ο Θεός μας δίδαξε να συγχωρούμε τους συνανθρώπους μας και μια φορά που ο Πέτρος τον είχε ρωτήσει μέχρι πόσες φορές να συγχωρούμε ο Κύριος του είπε μέχρι εβδομήντα φορές το εφτά. Λοιπόν, παιδιά μου, αν ζητά από εμάς τόσο πολύ να συγχωρούμε, πολύ περισσότερο μας συγχωρεί και μας δέχεται εκείνος.



4. Από τους βίους των Αγίων

Ο ιερός Αυγουστίνος



Γεννήθηκε το 354 στη Νουμιδία της Β. Αφρικής (σημερινή Αλγερία). Από μικρός διακρίθηκε για την οξύνοια και τη φιλομάθειά του. Ο πατέρας του ονομαζόταν Πατρίκιος, ήταν

**Ρωμαίος πολίτης και ειδωολάτρης.
Η μητέρα του λεγόταν Μόνικα και
ήταν χριστιανή.**

**Τα πρώτα του γράμματα τα έμαθε
στην πατρίδα του. Στις Εξομολογή-
σεις του ο ίδιος περιγράφει τον εαυ-
τό του· «Δεν ήμουν από τα παιδιά τα
ήρεμα και ήσυχα ...Δεν ήθελα να πη-
γαίνω σχολείο. Με το ζόρι με έστελ-
ναν οι γονείς μου. Πολλές φορές πή-
γαινα αδιάβαστος, δεν ήξερα μάθη-
μα, αλλά αυτό δεν με ενδιέφερε, ούτε
έδινα σημασία καν, αλλά οι γονείς μου
με πίεζαν να μάθω. Δεν αγαπούσα
καθόλου τα γράμματα, ούτε ήθελα
να σπουδάσω, ούτε ήθελα να κάτσω
να διαβάσω ποτέ μου». Ο ίδιος όμως
αργότερα αναφέρει ότι αυτός ο εξα-
ναγκασμός εκ μέρους των γονιών
και δασκάλων του και αυτή η μελέτη
που πιεζόταν να κάνει, τελικά, τον**

ωφέλησε. Στη συνέχεια, πήγε στην Καρχηδόνα όπου σπούδασε φιλοσοφία και ρητορική.

Αργότερα πήγε στη Ρώμη για να εργαστεί ως ρήτορας και να διδάξει. Απέκτησε σπουδαία φήμη για τις ρητορικές του ικανότητες. Ο ίδιος εξομολογείται: «έγραφα λόγια και πράγματα για τον αυτοκράτορα, που ο ίδιος δεν τα πίστευα. Έπρεπε να κολακεύω τον αυτοκράτορα και όλους τους αυλικούς του, για να είμαι αρεστός και όλοι να με δοξάζουν».

Κάποτε πήγε στα Μεδιόλανα (σημερινό Μιλάνο), όπου επίσκοπος ήταν ο Αμβρόσιος. Η γνωριμία του με τον Αμβρόσιο τον θάμπωσε. Παρακολούθησε τα κηρύγματά του, διάβασε τις επιστολές του Αποστόλου Παύλου και άρχισε σιγά–σιγά να μεταμορφώνεται. Συνειδητοποιώντας

τα όσα είχε κάνει στη ζωή του συνταράχθηκε. Ο ίδιος έγραψε: «Είμαι ζητιάνος της χαράς. Η αλήθεια και η χαρά, ακόμα δεν ήλθε στην καρδιά μου. Δεν μπόρεσα να τη βρω, δεν μπόρεσα να τη γευθώ. Μόνον Εσύ, Ιησού μου, μπόρεσες να μου την προσφέρεις».

Μετά τον θάνατο της μητέρας του επέστρεψε στην Αφρική, όπου πέθανε και το παιδί του. Τότε ο Αυγουστίνος ίδρυσε μια μοναστική αδελφότητα με μερικούς φίλους του.

Όταν το 391 μ.Χ. επισκέφθηκε κάποιους φίλους του στην Ιππώνα (στα παράλια της Νουμιδίας), ο επίσκοπος της πόλης εκτιμώντας τα πλούσια χαρίσματά του, το πάθος της διδασκαλίας αλλά και τη βαθύτατη θεολογική του γνώση, τον χειροτόνησε. Μάλιστα αυτό έγινε με απαίτηση του

λαού που, όταν χρειάστηκαν στην Ιππώνα ιερέα, με μια φωνή όλοι φώναξαν: «Τον Αυγουστίνο ιερέα».

Ως επίσκοπος ξεχώρισε για την ποιμαντική του δραστηριότητα αλλά και την έντονη αντι-αιρετική του δράση. Μαρτυρείται ότι πούλησε ακόμη και εκκλησιαστικά σκεύη, για να ενισχύσει τα ενδεή μέλη του ποιμνίου του. Διακρίθηκε επίσης για τον ασκητικό βίο του. Έγραψε πάρα πολλά έργα, τα οποία είχαν πολύ μεγάλη επιρροή στην ανάπτυξη του Δυτικού Χριστιανισμού και της Δυτικής φιλοσοφίας.

Οι «Εξομολογήσεις», έργο κλασικό που γνώρισε τεράστια απήχηση στον δυτικό πολιτισμό, είναι η ιστορία της νεότητας του Αυγουστίνου και η μαρτυρία της πνευματικής του περιπλάνησης και της μεταμόρφωσής του.

Πέθανε τον Αύγουστο του 430 κατά την διάρκεια της πολιορκίας της Ιππώνας από τους Βανδάλους, όταν αρρώστησε με πολύ υψηλό πυρετό.

Από τη συγχώρηση στην αγιότητα: Ο Άγιος Διονύσιος Ζακύνθου



Πριν από τετρακόσια περίπου χρόνια, στη Ζάκυνθο γεννήθηκε αυτός που μια μέρα θα γινόταν ο προστάτης άγιος του νησιού. Τον έλεγαν Δραγανίγο και οι γονείς του τον ανέθρεψαν με ευσέβεια. Σπούδασε, και στα εικοσιένα του χρόνια έγινε μοναχός.

Περνώντας κάποτε από την Αθήνα, επισκέφθηκε τον επίσκοπο της πόλης. Εκείνος εκτίμησε την αρετή του και τον χειροτόνησε επίσκοπο της Αίγινας με το όνομα Διονύσιος. Η φήμη της αρετής και της καλοσύνης του απλώθηκε στη σκλαβωμένη Ελλάδα. Στον Διονύσιο, όμως, δεν άρεσαν οι έπαινοι και οι τιμές. Γι' αυτό μια μέρα αποχαιρέτισε τα πνευματικά του παιδιά κι έφυγε για τη Ζάκυνθο. Ανέβηκε στο αγαπημένο του μοναστήρι της Θεοτόκου Αναφωνήτριας κι εκεί πέρασε την

υπόλοιπη ζωή του, φροντίζοντας για όλους.

Μια μέρα στο μοναστήρι κατέφυγε και ζήτησε προστασία ο φονιάς του αδελφού του. Ο φονιάς δεν ήξερε τη σχέση του Διονύσιου με αυτόν που είχε σκοτώσει και εξομολογήθηκε την πράξη του. Ο Διονύσιος τον άκουσε ταραγμένος, αλλά δεν φανέρωσε τη συγγένειά του με το θύμα. Στους στρατιώτες και στους συγγενείς του, που καταδίωκαν τον φονιά για να τον συλλάβουν, ο Διονύσιος δεν ομολόγησε ότι τον έκρυβε. Ήσυχος και γαλήνιος ο Διονύσιος τους είπε: «Α! παιδιά μου, μάλλον από την άλλη μεριά τράβηξε» κι έδειξε με το χέρι του προς τη Δύση.

Λέει ο ποιητής:

**Τέτοια τους λέει στενάζοντας,
και τ' άγιό του στόμα,
που αφότου πρωτομίλησε
δεν είπε ψέμα ακόμα
εψεύστηκε πρώτη φορά ...**

Όταν έφυγαν οι διώκτες, ο Διονύσιος έβγαλε από την κρυψώνα τον φονιά, του έδωσε συμβουλές και τροφή και τη νύχτα τον φυγάδευσε με βάρκα στην Κεφαλονιά.



Τον καιρό των σεισμών στη Ζάκυνθο (Δεκέμβριο και Γενάρη του 1820–1821) ο Διονύσιος Σολωμός, απευθύνοντας θερμή δέηση στον Άγιο Διονύσιο, έγραφε:

ὦ, Ἄγιε Διονύσιε, ψυχὴ αγνή και
θεία,
που σε κρατεῖ περήφανα της
Ευσπλαχνίας ο θρόνος,
τούτο το δύστυχο νησί προστάτεψέ
το μόνος,
για να μην τύχει πλιο σ' αυτό
παρόμοια δυστυχία.

ὦ, Συ στο θρόνο τού Ἄπλαστου
τρέξε σιμά κι εἰπέ του
να μην αφήσει το νησί ἔρμο στη
δυστυχία του
κι αν ἴσως κι η παράκληση δε φθάνει,
θύμησέ του
πως εἶχες ἕναν αδερφό κι ἐκρυβες
το φονιά του....

Από την ελληνική ποίηση

Απολέυσαι της ασθενείας σου

Νηστεύει η ψυχή μου από πάθη
και το σώμα μου ολόκληρο την
ακολουθεί.

Οι απαραίτητες μόνο επιθυμίες -
και το κρανίο μου ολημερίς χώρος
μετανοίας
όπου η προσευχή παίρνει το σχήμα
θόλου.

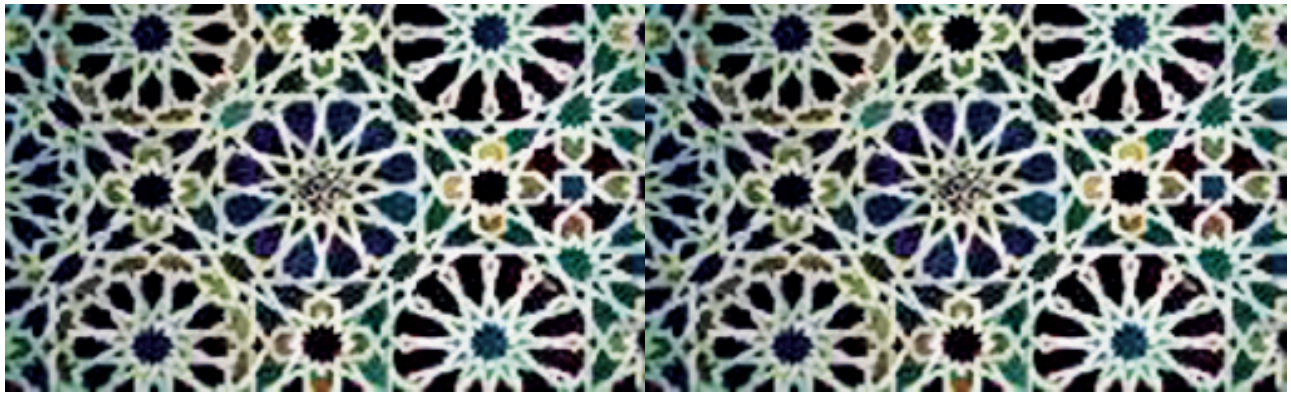
Κύριε, ανήκα στους εχθρούς σου.
Συ είσαι όμως τώρα που δροσίζεις
το μέτωπό μου ως γλυκύτεατη αύρα.
Έβαλες μέσα μου πένθος χαρωπό
και γύρω μου
όλα πια ζουν και λάμπουν.
Σηκώνεις την πέτρα - και το φίδι

φεύγει και χάνεται.

Απ' την ανατολή ως το βασίλειμα του
ήλιου
θυμάμαι πως είχες κάποτε σάρκα και
οστά για μένα.

Νίκος Καρούζος





5. Νηστεία και άσκηση στον χριστιανισμό



Η νηστεία αποτελεί βασική μορφή άσκησης στην ορθόδοξη χριστιανική πίστη. Η λέξη «νηστεύω» προέρχεται από τα αρχαία ελληνικά. Ο

ίδιος ο Χριστός δίδαξε τη νηστεία αλλά και νήστεψε στην έρημο για σαράντα ημέρες και νύχτες (Μτ 4,2).

Όταν οι χριστιανοί νηστεύουν, δεν τρώνε παραδοσιακά ορισμένες τροφές όπως το κρέας, το αυγό, το γάλα, το βούτυρο και το τυρί. Μέσα από την άσκηση της νηστείας ο χριστιανός δυναμώνει τη θέλησή του. Έτσι ο αγώνας του δεν είναι μόνο υλικός, γιατί τότε θα ήταν μία δίαιτα, αλλά και πνευματικός.

Ο χριστιανός χρειάζεται βοήθεια στον αγώνα της νηστείας. Η προσευχή τον ενισχύει στον αγώνα του και η μετάνοια δίνει τη δυνατότητα για ένα νέο ξεκίνημα. Ωστόσο, ο χριστιανός δεν νηστεύει για τον εαυτό του απλώς, αλλά νηστεύει μαζί με τα άλλα μέλη της Εκκλησίας. Με τον τρόπο αυτό μαρτυρεί ότι πέρα από την

υλική τροφή υπάρχει και η πνευματική πείνα και δίψα και η φροντίδα για τους άλλους ανθρώπους, που υποφέρουν από την έλλειψη των υλικών αγαθών.

Το νόημα της χριστιανικής νηστείας είναι κυρίως η άσκηση της ελευθερίας του ανθρώπου να υπερβαίνει κακές σκέψεις, λόγους και πράξεις και να βλέπει τον συνάνθρωπό του ως αδελφό. Ο χριστιανός, όταν νηστεύει οφείλει να μη γίνεται αλαζόνας. Ο Χριστός είπε: «Τον άνθρωπο δεν τον κάνει ακάθαρτο ό,τι μπαίνει στο στόμα του, αλλά ό,τι βγαίνει από το στόμα του».

Μτ 15, 11

Ας νηστεύσουμε νηστεία που να αρέσει στον Κύριό μας. Αληθινή νηστεία είναι η απομάκρυνση από κάθε

κακό, η εγκράτεια της γλώσσας, η αποχή από το θυμό, ο χωρισμός από τις πονηρές επιθυμίες, από τη συκοφαντία, από το ψέμα, από την αθέτηση των υποσχέσεών μας.

Τροπάριο του Εσπερινού της Καθαρής Δευτέρας

Αλλά αν ανακαλύψουμε ότι η χριστιανική ζωή είναι μάχη και προσπάθεια, τότε βρήκαμε το βασικό στοιχείο της νηστείας...

Η σωματική νηστεία είναι απαραίτητη μεν αλλά χάνει κάθε νόημα και γίνεται αληθινά επικίνδυνη αν ξεκοπεί από την πνευματική προσπάθεια – από την προσευχή και την αυτοσυγκέντρωση

π. Αλέξανδρου Σμέμαν, «Μεγάλη Σαρακοστή», Εκδόσεις Ακρίτας

6. Νηστεία και άσκηση στις άλλες θρησκείες.

Σε κάθε θρησκεία η συμμετοχή των πιστών στη λατρεία της είναι απαραίτητο στοιχείο της ζωής τους και προβλέπεται να γίνεται με καθορισμένο τρόπο και πράξεις. Με το γεγονός αυτό οι πιστοί δηλώνουν και αποδεικνύουν ότι συμμετέχουν εθελοντικά στην κοινότητα των πιστών και ότι αγωνίζονται να έχουν προσωπική σχέση με τον Θεό (ή τους θεούς, ανάλογα με τη θρησκεία τους). Τέτοιες πράξεις λατρείας είναι η νηστεία και η άσκηση. Και σε κάθε θρησκεία λαμβάνουν άλλο περιεχόμενο και μορφή. Ας δούμε, λοιπόν, κάποιες πληροφορίες γι' αυτές.

Ισλάμ



Η νηστεία κατά τον μήνα Ramadan (Ραμαζάνι) είναι ένα από τα πέντε βασικά καθήκοντα των πιστών (πέντε θεμέλια). Το Κοράνιο επιβάλλει αυτή τη νηστεία για όλους τους πιστούς – άντρες και γυναίκες από δεκατεσσάρων ετών – που είναι σωματικά και πνευματικά υγιείς.

Με τη νηστεία του ραμαζανιού οι μουσουλμάνοι θυμούνται το γεγονός της αποκάλυψης του Κορανίου στον Μωάμεθ. Από το χάραμα ως τη δύση του ήλιου απέχουν από τροφή και νερό.

Ιουδαϊσμός



Είναι η νηστεία που τηρούν οι Εβραίοι στη διάρκεια της γιορτής του Γιομ Κιπούρ (γιορτή του εξιλασμού, της εξιλέωσης). Πρόκειται για μια πολύ ιερή γιορτή.

Η γιορτή αρχίζει, συνήθως, με ολονύκτια νηστεία. Καθαρίζονται το ιερό και τα ιερά σκεύη του, ραντίζονται σε ειδική τελετή τα μέλη της κοινότητας, νηστεύουν και σταματούν τις καθημερινές τους δραστηριότητες.

Ταυτόχρονα, είναι και η μέρα της συγχώρησης. Οι πιστοί ζητούν συγχώρηση ο ένας από τον άλλον και δίνουν συγχώρηση σε όσους τους τη ζητούν. Ένα ιδιαίτερο έθιμο, τουλάχιστον στην Ελλάδα, είναι η Ζιάρρα (που σημαίνει επίσκεψη στο νεκροταφείο). Οι πιστοί ζητούν την παρέμβαση των πατέρων τους, για να λάβουν συγχώρηση από τον Θεό.

Ινδοϊσμός



Οι ινδοϊστές αποφεύγουν να τρώνε κρέας, δείχνοντας μ' αυτό τον σεβασμό τους σε κάθε μορφή ζωής. Η

πεπιοίθηση στη μετενσάρκωση (ότι δηλαδή η ψυχή μετά τον θάνατο του σώματος ζει αλλά μπορεί να κατοικήσει σε διάφορα σώματα, ακόμη και ζώων) έχει οδηγήσει τον Ινδό να δείχνει σεβασμό όχι μόνο σε θεούς και ορισμένους ανθρώπους αλλά και σε ζώα. Ιδιαίτερα σέβονται ως ιερό ζώο την αγελάδα.

Στην Ινδία, από πολύ παλιά, είναι διαδεδομένη η άποψη ότι με την άσκηση-γιόγκα και την αυτοπειθαρχία μπορεί το άτομο να εξασφαλίσει αυξημένες φυσικές και πνευματικές δυνάμεις. Η άσκηση-γιόγκα γίνεται για καθαρά πρακτικούς και λυτρωτικούς λόγους, για τη λύτρωση, δηλαδή, του πνεύματος από τη δέσμευση της ύλης (του σώματος).

Το σύστημα γιόγκα, λοιπόν, θεωρείται ότι είναι η αφετηρία για τον

δρόμο της λύτρωσης από το ανθρώπινο σώμα και περιλαμβάνει την εγκράτεια, την τήρηση κανόνων, την ηθική ζωή, τις σωματικές ασκήσεις, τον ασκητισμό, τη συγκέντρωση, τον διαλογισμό κ.ά.

Βουδισμός



Χαρακτηριστικό του Βουδισμού είναι η έμφαση στον διαλογισμό και

την περισυλλογή, που αναπτύχθηκε με διάφορες ψυχο-σωματικές τεχνικές. Σκοπός του διαλογισμού είναι να βοηθήσει τον πιστό να εισδύσει στο εσωτερικό του εγώ του, να κατακτήσει την αυτοσυνειδησία. Η περισυλλογή και ο αυτοβυθισμός είναι μια μέθοδος που ο Βουδισμός κληρονόμησε από την ινδική παράδοση και την ανέπτυξε ιδιαίτερα (στην πραγματικότητα είναι άσκηση γιόγκα).

Για να γίνει σωστά ο διαλογισμός απαιτείται η υπακοή σε έναν πεπειραμένο διδάσκαλο (γκουρού ή λάμα) που έχει παραλάβει αυτή τη γνώση από τους δασκάλους του.

Η εγκράτεια είναι μέρος της καθημερινής προσπάθειας του βουδιστή, της άσκησής του, για να απελευθερωθεί το πνεύμα από την ύλη, το σώμα.

Δραστηριότητες

1. Ένας μαθητής αναλαμβάνει τον ρόλο του αδελφού του άσωτου γιου κι ένας άλλος τον ρόλο του σπλαχνικού πατέρα. Συζητούν για το ποια πρέπει να είναι η αντιμετώπιση του γιου που επέστρεψε. Στηρίζουν τις απόψεις τους με επιχειρήματα.
2. Βρισκόμαστε στην αγορά της Ιερουσαλήμ και συζητούμε το ατόπημα του Δαβίδ.
3. Βρίσκουμε ομοιότητες και διαφορές στη μετάνοια του Πέτρου και του Ζακχαίου.
4. Πώς μπορεί να ωφεληθεί από τη μετάνοια του ληστή κάποιος που αισθάνεται απογοητευμένος από τα σφάλματά του;

5. Προετοιμάζουμε έναν κατάλογο ερωτήσεων και παίρνουμε συνέντευξη από έναν ιερέα–πνευματικό.

6. Θεατρικό παιχνίδι: Δύο μαθητές αναλαμβάνουν τον ρόλο του Αγίου Διονυσίου και του φονιά και αναπαριστούν τη συνάντησή τους.

7. Χωριζόμαστε σε ομάδες και παρουσιάζουμε τρόπους άσκησης σε άλλες θρησκείες.





4η Θεματική ενότητα



**ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ
ΕΔΕΙΞΑΝ
ΚΑΙ ΒΑΔΙΣΑΝ
ΤΟ ΔΡΟΜΟ**

Οι Προφήτες της Βίβλου. Κλήση και αναγγελία του ερχομού του Μεσσία

Περιεχόμενα

1. Κλήση και αφοσίωση

- Ο προφήτης Σαμουήλ
- Ο προφήτης Ηλίας
- Ο προφήτης Αμώς
- Ο προφήτης Ησαΐας
- Ο προφήτης Ιερεμίας
- Ο προφήτης Ιωνάς
- Ο Ιωάννης ο Πρόδρομος

2. «Τάδε λέγει Κύριος»: Λόγια μέσα απ' την καρδιά

- «Αγάπησα τον Ισραήλ από τότε που ήταν νήπιο»
- «Δεν με αγγίζουν τα πανηγύρια σας»
- «Ξέρω τις ανομίες σας»
- «Κάντε το καλό και όχι το κακό»
- «Θα τελειώσουν οι γιορτές»

- «Θα σας δώσω καινούργια καρδιά»
- «Γεννήθηκε για μας ένα παιδί»

3. Οι ψευδοπροφήτες

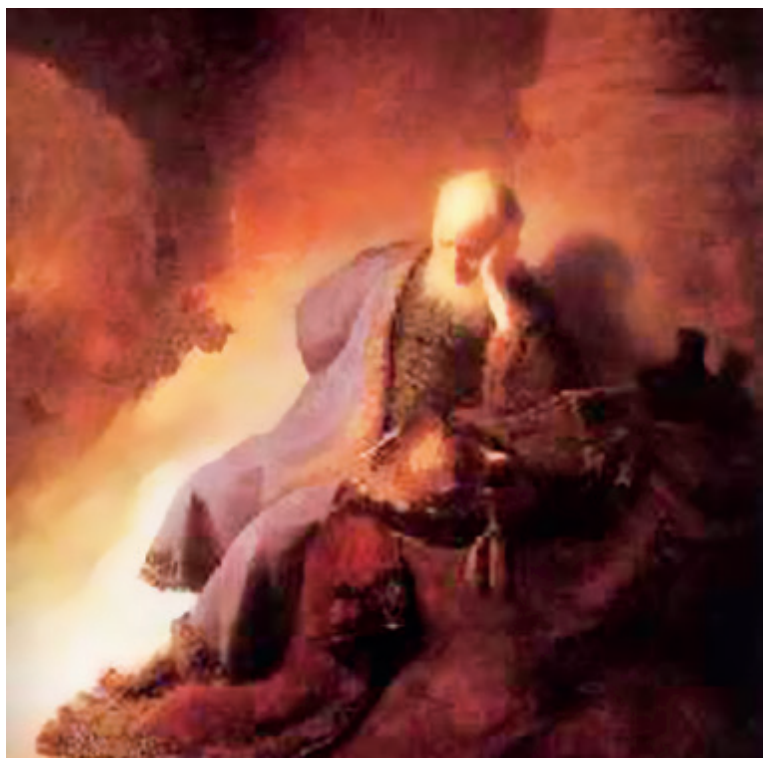
4. Τα μηνύματα των προφητών σήμερα

Σε αυτή την ενότητα

- ◆ Θα μιλήσουμε για τη ζωή και δράση ορισμένων προφητών.
- ◆ Θα αναγνωρίσουμε κοινά χαρακτηριστικά στο κήρυγμά τους.
- ◆ Θα περιγράψουμε τον ρόλο του Θεού στη ζωή τους.
- ◆ Θα εντοπίσουμε στα κείμενα των προφητών χαρακτηριστικά του Θεού της Βίβλου.

- ◆ Θα διακρίνουμε τη σχέση των προφητών με το πρόσωπο του Ιησού Χριστού.
- ◆ Θα συσχετίσουμε τα προφητικά μηνύματα με θέματα της σύγχρονης ζωής.

1. Κλήση και αφοσίωση



Στα πολύ παλιά χρόνια, πριν τη γέννηση του Χριστού, υπήρχαν εποχές που οι Ισραηλίτες ξεχνούσαν τον Θεό και τις εντολές του. Κάποιες φορές, μάλιστα, έφταναν να λατρεύουν «ψεύτικους» θεούς. Επίσης, στις σχέσεις τους κυριαρχούσαν η σκληρότητα και η αδικία.

Τότε παρουσιάζονταν στον κόσμο οι Προφήτες. Ήταν άνθρωποι που ο

Θεός τους ανέθετε μια μεγάλη αποστολή: να μιλήσουν στους ανθρώπους για το θέλημά του και να τους καλέσουν σε μετάνοια, αλλαγή δηλαδή του τρόπου ζωής τους και επιστροφή στον Θεό. Οι προφήτες εμπιστεύονταν απόλυτα τον Θεό και γι' αυτό δε δίσταζαν να κηρύττουν το θέλημά του. Θύμιζαν στον λαό το τι είχε κάνει ο Θεός γι' αυτούς και προειδοποιούσαν ότι τα άνομα έργα θα είχαν άσχημα αποτελέσματα στη ζωή τους. Ταυτόχρονα, έδιναν ελπίδα και θάρρος στους ανθρώπους. Τους παρηγορούσαν αναγγέλλοντας τον ερχομό του Μεσσία στον κόσμο, δηλαδή του Χριστού, που θα τους έσωζε. Όχι μόνο τους Ισραηλίτες, αλλά και όλο τον κόσμο.

Οι άνθρωποι έπαιρναν ελπίδα από το κήρυγμα των προφητών και

πράγματι κάποιοι απ' αυτούς μετα-
νοούσαν και άλλαζαν τρόπο ζωής.
Κάποιες φορές όμως ενοχλούνταν
από τα λεγόμενά τους και τους κα-
ταδίωκαν. Κάποιους μάλιστα έφτα-
σαν να τους θανατώσουν.

Ο προφήτης Σαμουήλ



Στην ορεινή περιοχή της πόλης Εφραΐμ, ζούσε ένας άνδρας. Το όνομά του ήταν Ελκανά. Η γυναίκα του, η Άννα, επιθυμούσε από πολύ καιρό ν' αποκτήσει ένα παιδί. Αλλά δεν μπορούσε. Κάθε χρόνο η Άννα και ο Ελκανά πήγαιναν στο ιερό της Σιλώ. Εκεί η Άννα προσευχόταν στον Θεό. Έκλαιγε πολύ και έλεγε: «Κύριε, αν μου δώσεις ένα γιο, τότε εγώ σου υπόσχομαι να τον αφιερώσω σε εσένα. Για όλη του τη ζωή θα σε υπηρετεί!».

Ο Ηλεί ήταν ιερέας στο ιερό της Σιλώ. Όταν άκουσε για ποιο λόγο έκλαιγε η Άννα, της είπε: «Μη στενοχωριέσαι και πήγαινε στο σπίτι σου. Ο Θεός του Ισραήλ θα σου δώσει αυτό που του ζήτησες».

Έτσι κι έγινε. Η Άννα απέκτησε ένα γιο και τον ονόμασε Σαμουήλ.

Η Άννα κράτησε την υπόσχεσή της. Πήρε τον Σαμουήλ μαζί της στο ιερό και τον έφερε στον Ηλεί. Ο Σαμουήλ έμεινε στη Σιλώ. Ο Ηλεί του δίδαξε όλα όσα έπρεπε να μάθει για να γίνει ιερέας. Κάθε χρόνο, η μητέρα του η Άννα, του έφτιαχνε έναν μικρό ιερατικό χιτώνα και του τον έφερνε στη Σιλώ.

Μια νύχτα, όταν ο Σαμουήλ κοιμόταν, ο Θεός του φώναξε: «Σαμουήλ!». Ο Σαμουήλ ξύπνησε, έτρεξε στον Ηλεί και του είπε: «Με φώναξες; Εδώ είμαι». Ο Ηλεί του απάντησε: «Παιδί μου, δεν σε φώναξα. Πήγαινε να κοιμηθείς».

Ο Θεός φώναξε και πάλι τον Σαμουήλ. Αυτός ξανασηκώθηκε και πήγε στον Ηλεί. «Με φώναξες; Εδώ είμαι». Ο Ηλεί του απάντησε: «Παιδί μου, δεν σε φώναξα. Πήγαινε να κοιμηθείς».

Ο Θεός φώναξε πάλι τον Σαμουήλ για τρίτη φορά. Κι ο Σαμουήλ σηκώθηκε, πήγε στον Ηλεί και του είπε: «Με φώναξες; Εδώ είμαι».

Τότε κατάλαβε ο Ηλεί ότι ήταν ο Θεός που μιλούσε στο παιδί και είπε στον Σαμουήλ: «Πήγαινε, κοιμήσου. Και αν κανείς σε φωνάξει, να του απαντήσεις: Μίλα Κύριε, ο δούλος σου ακούει».

Ο Σαμουήλ έφυγε και πήγε να κοιμηθεί στη γωνιά του. Ο Θεός ήρθε και του φώναξε: «Σαμουήλ, Σαμουήλ!» Κι ο Σαμουήλ απάντησε: «Μίλα, Κύριε, ο δούλος σου ακούει!» Τότε ο Θεός μίλησε και είπε πολλά στον Σαμουήλ. Όταν ο Σαμουήλ μεγάλωσε, έγινε προφήτης. Όλος ο λαός τον άκουγε.

Α΄ Βασ 1-4

Ο προφήτης Ηλίας



Μετά τον θάνατο του Σολομώντα άρχισαν οι Ισραηλίτες να μαλώνουν μεταξύ τους. Η χώρα χωρίστηκε σε δύο τμήματα και κάθε τμήμα είχε τον δικό του βασιλιά. Οι άνθρωποι δεν νοιάζονταν πια για τον αληθινό Θεό και λάτρευαν τα είδωλα τα οποία έφτιαχναν μόνοι τους από

πέτρα και ξύλο. Ένας από τους βασιλιάδες τους λεγόταν Αχαάβ. Αυτός λάτρευε έναν ψεύτικο θεό που τον ονόμαζαν Βάαλ. Ήταν ο θεός του ουρανού και της βροχής.

Τότε ο Ηλίας παρουσιάστηκε στον βασιλιά και του είπε: «Για την ασέβειά σου ο Θεός θα σε τιμωρήσει. Επί τρία χρόνια ούτε σταγόνα βροχής δεν θα πέσει στη χώρα σου κι η πείνα θα θερίσει τον λαό σου». Πραγματικά, από τη μέρα εκείνη έκλεισε θαρρείς ο ουρανός και έπαψε να βρέχει. Οι συμπατριώτες του αλλά και ο Αχαάβ δυσαρεστήθηκαν πολύ και τον καταδίωξαν. Ο Ηλίας, για να αποφύγει την οργή τους, έφυγε στην έρημο, όπου τρεφόταν με το ψωμί και το κρέας που του έφερναν τα κοράκια και ξεδιψούσε από έναν ξεραιμένο χείμαρρο.

Είχε τρία χρόνια να βρέξει, και ο λαός πεινούσε. Τότε ο Θεός είπε στον Ηλία: «Πήγαινε να παρουσιάσεις στον Αχαάβ, και εγώ θα στείλω βροχή στη γη».

Μόλις όμως ο Αχαάβ είδε τον Ηλία να έρχεται, του είπε: «Εσύ είσαι που αναστατώνεις τον Ισραήλ;» Ο Ηλίας απάντησε: «Δεν αναστατώνω εγώ τον Ισραήλ, αλλά εσύ και η οικογένειά σου. Εσείς αρνηθήκατε να υπακούσετε στις εντολές του Κυρίου και λατρέψατε τον Βάαλ. Τώρα λοιπόν στείλε και συγκέντρωσέ μου όλους τους Ισραηλίτες στο όρος Κάρμηλος. Συγκέντρωσε μου επίσης τους προφήτες του Βάαλ». Τότε με εντολή του βασιλιά μαζεύτηκαν όλοι στο όρος Κάρμηλος. Ο Ηλίας πλησίασε τον λαό και τους είπε: «Αποφασίστε τώρα ποιος είναι ο

Θεός σας – ο Κύριος ή ο Βάαλ; Εγώ απέμεινα μόνος προφήτης του Κυρίου, ενώ οι προφήτες του Βάαλ είναι 450. Ας μας φέρουν δύο μοσχάρια. Οι προφήτες του Βάαλ ας διαλέξουν το ένα για τον εαυτό τους. Ας το κομματιάσουν κι ας το βάλουν πάνω στα ξύλα στο θυσιαστήριο. Εγώ θα πάρω το άλλο μοσχάρι και θα κάνω το ίδιο. Φωτιά όμως δεν θα βάλει κανείς. Ας επικαλεστούν αυτοί το όνομα του θεού τους και θα επικαλεστώ και εγώ το όνομα του Κυρίου. Όποιος θεός απαντήσει με φωτιά, αυτός θα είναι ο αληθινός Θεός».

Όλοι οι προφήτες του Βάαλ χόρευαν γύρω από το θυσιαστήριο και φώναζαν: «Βάαλ άκουσε μας». Αλλά καμιά απάντηση δεν ερχόταν. Ο Ηλίας άρχισε να τους κοροϊδεύει:

«Φωνάξτε πιο δυνατά», τους έλεγε. «Θεός είναι αυτός! Μπορεί να είναι κάπου απασχολημένος. Ίσως κοιμάται και πρέπει να ξυπνήσει!». Οι προφήτες του Βάαλ φώναζαν πιο δυνατά. Καμιά απάντηση όμως δεν ερχόταν, ούτε κάποιο σημάδι ότι είχαν εισακουστεί. Τότε πήγε ο Ηλίας στο δικό του θυσιαστήριο και στοίβαξε τα ξύλα. Έκανε γύρω από το θυσιαστήριο ένα αυλάκι. Μετά έχυσε νερό πάνω στα ξύλα και στο αυλάκι. Προσευχήθηκε στον Θεό και είπε: «Απάντησέ μου Κύριε, ώστε να μάθει ο λαός αυτός ότι εσύ είσαι ο Κύριος, ο Θεός και ότι εσύ θα τους ξαναφέρεις κοντά σου». Τότε έστειλε ο Θεός φωτιά από τον ουρανό και έκαψε εντελώς το κρέας και τα ξύλα, τις πέτρες και το χώμα, κι έγλειψε ακόμα και το νερό του αυλακιού.

**Όταν όλος ο λαός το είδε αυτό,
έσκυψαν το κεφάλι τους και είπαν:
«Ο Κύριος, αυτός είναι ο Θεός!».
Αμέσως μετά ξέσπασε μια καταιγίδα
και άρχισε να βρέχει.**

Γ΄ Βασ 18



**Οι διώξεις του όμως συνεχίστη-
καν. Όταν η βασίλισσα Ιεζάβελ κα-
θιέρωσε τη λατρεία των ειδώλων,**

ο προφήτης αγωνίστηκε σκληρά εναντίον τους. Η βασίλισσα ορκίστηκε να τον εξοντώσει και ο Ηλίας αναγκάστηκε και πάλι να φύγει. Διέσχισε την έρημο και κατέφυγε στη σπηλιά ενός βουνού. Εκεί, αποκαμωμένος, προσευχήθηκε στον Θεό.

Τότε ο Κύριος είπε στον Ηλία: «Βγες έξω και στάσου στο βουνό ενώπιόν μου». Μεγάλος άνεμος και δυνατός έσχιζε τα βουνά και συνέτριβε τους βράχους στο πέρασμά του, αλλά ο Κύριος δεν ήταν σ' εκείνον τον άνεμο. Μετά τον άνεμο έγινε σεισμός, αλλά ούτε στον σεισμό ήταν ο Κύριος. Μετά τον σεισμό ήρθε φωτιά, αλλά ούτε στη φωτιά ήταν ο Κύριος. Και μετά τη φωτιά ακούστηκε ένας ήχος από ελαφρό αεράκι. Εκεί ήταν ο Κύριος.

Γ ' Βασ 19

Τα εκκλησάκια του «Αϊ-Λιά» στα βουνά



Ο λόγος που οι εκκλησίες του είναι χτισμένες στο βουνό σχετίζεται με τη λαϊκή παράδοση η οποία αναφέρει ότι ο «Αϊ-Λιας» ήταν ναύτης που η θάλασσα προσπάθησε πολλές φορές να τον πνίξει. Γι' αυτό, όταν ο «Αϊ-Λιας» βαρέθηκε τα ταξίδια, αποφάσισε να βρει ένα μέρος που να μην ξέρουν τι είναι θάλασσα και καράβι. Έτσι, σύμφωνα

με την παράδοση, πήρε ένα κουπί στον ώμο και τράβηξε για τη στεριά. Όποιον συναντούσε τον ρωτούσε τι είναι αυτό που κρατάει στα χέρια του και όσο του απαντούσαν «κουπί», τραβούσε ψηλότερα. Όταν κάποτε έφτασε σε ένα ψηλό βουνό, συνάντησε έναν τσοπάνη και τον ρώτησε τι ήταν αυτό που βαστούσε. Ο τσοπάνης το κοίταξε καλά καλά και του απάντησε: «Ξύλο είναι». Ο «Αϊ-Λιας» γέλασε ικανοποιημένος και έμεινε από τότε κοντά στους ανθρώπους των βουνών. Όπως αναφέρει η παράδοση: «Στένει ολόρθο το κουπί, χτίζει μια καλύβα και αποφασίζει να μείνει εκεί όλη του τη ζωή. Για τούτο τον Προφήτη Ηλία τον βάνουν πάντα στα ψηλώματα».

Προφήτης Αμώς



Ο Προφήτης Αμώς καταγόταν από την πόλη Θεκουέ της Ιουδαίας. Ήταν κτηνοτρόφος και καλλιεργητής σύκων και μούρων. Κλήθηκε απ' ευθείας από τον Θεό στο προφητικό αξίωμα, όπως ο ίδιος αναφέρει στο ομώνυμο βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης: «Ο Κύριος όμως με επήρε από τα πρόβατα και ο ίδιος ο

Κύριος μου είπε: Πήγαινε και προφήτευσε στον ισραηλιτικό λαό μου» (Αμ. 7,15).

Κατέκρινε την ηθική και θρησκευτική κατάπτωση του Ισραήλ και την κοινωνική αδικία καλώντας τον λαό σε μετάνοια. Αν και στερούνταν μόρφωσης, διακρινόταν για την πρωτοτυπία, τη φυσικότητα, τη δύναμη και την ευθύτητα του λόγου του. Λόγω του σφοδρού ελέγχου και των σκληρών λόγων του για την τύχη του Ισραήλ ξεσήκωσε εναντίον του την ιερατική τάξη, ώστε ο αρχιερέας της Βαιθήλ, Αμασίας, ζήτησε από τον βασιλέα Ιεροβοάμ την εξορία του στο βασίλειο του Ιούδα, διαβάλλοντάς τον ως ταραχοποιό. Τότε, ο Αμώς προανήγγειλε την καταστροφή της οικογένειας του Αμασίου.

Ο προφήτης Ησαΐας



Ο Ησαΐας είναι ένας μεγάλος προφήτης της Παλαιάς Διαθήκης. Έζησε στα Ιεροσόλυμα και ήταν πολύ μορφωμένος. Στην εποχή του οι Ισραηλίτες επηρεάστηκαν από τους γειτονικούς ειδωλολατρικούς λαούς και έγιναν πλεονέκτες και άδικοι. Τότε ο Θεός έδωσε στον Ησαΐα το προφητικό χάρισμα. Του ανέθεσε να πει στους συμπατριώτες του

πως είχαν πάρει λάθος δρόμο και είχαν απομακρυνθεί από τον Θεό. Κι ο Ησαΐας δίδαξε: «Δεν θέλει ο Θεός θυσίες, γιορτές και ψεύτικες προσευχές, αλλά μόνο καλά έργα. Να τρέφετε τους πεινασμένους, να ποτίζετε τους διψασμένους, να ντύνετε τους γυμνούς, να βοηθάτε κάθε άνθρωπο που έχει την ανάγκη σας».

Αλλά ο Ησαΐας δεν μίλησε στους συμπατριώτες του μόνο για τα λάθη τους. Τους μίλησε και για τον Μεσσία. Προανήγγειλε τη γέννηση του Χριστού, τόσο ζωντανά, σαν να ήταν μπροστά στο γεγονός. Το ίδιο καθαρά μίλησε και για τα όσα θα πάθαινε ο Μεσσίας, δηλαδή την προδοσία, τις προσβολές, τον μαρτυρικό θάνατο:

«Ήταν περιφρονημένος από τους ανθρώπους κι εγκαταλελειμμένος άνθρωπος φορτωμένος θλίψεις, του

πόνου σύντροφος, έτσι που να γυρίζουνε αλλού οι άνθρωποι το πρόσωπό τους. Αυτός όμως φορτώθηκε τις θλίψεις μας κι υπέφερε τους πόνους τους δικούς μας...

Σαν πρόβατο που τ' οδηγούνε στη σφαγή, καθώς το αρνί που στέκεται άφωνο μπροστά σ' αυτόν που το κουρεύει, ποτέ του δεν παραπονέθηκε. Κι όμως δεν είχε πράξει ανομία καμιά και δόλος δεν είχε βρεθεί στο στόμα του».

Επειδή ο Ησαΐας κατέκρινε τις κακές πράξεις του βασιλιά Μανασσή, αυτός διέταξε να τον θανατώσουν.

Από τα πρώτα κιόλας χριστιανικά χρόνια μέχρι και σήμερα, η Εκκλησία χρησιμοποιεί στη λατρεία τα λόγια του Ησαΐα. Στις ακολουθίες των μεγάλων γιορτών ακούμε αναγνώσματα από τις προφητείες του.

Ησ 53

Ο προφήτης Ιερεμίας

Η κλήση του Ιερεμία από τον Θεό

Ένας άλλος προφήτης λεγόταν Ιερεμίας. Ο Θεός τον κάλεσε και του είπε: «Πριν ακόμη γεννηθείς, σε διάλεξα και σε ξεχώρισα, για να είσαι προφήτης στους λαούς».

Ο Ιερεμίας όμως απάντησε: «Μα Κύριε, Θεέ, εγώ δεν ξέρω να κηρύττω τον λόγο, είμαι ακόμα πολύ νέος». Ο Θεός όμως του είπε: «Μη λες πως είσαι νέος. Πήγαινε σε όλους σε όσους θα σε στείλω, και πες ότι εγώ σε διατάζω. Μη φοβάσαι κανέναν, γιατί εγώ είμαι μαζί σου για να σε προστατεύω».

Ιερ 1, 1-10

Ο Θεός συγχωρεί

Μια μέρα ο Ιερεμίας έπρεπε να πάει στο σπίτι κάποιου αγγειοπλάστη. Ο αγγειοπλάστης καθόταν στον τροχό και έπλαθε ένα αγγείο. Χάλασε όμως το αγγείο, και τότε αυτός ξανάφτιαξε απ' τον πηλό άλλο αγγείο και του έδωσε τη μορφή που ήθελε ο ίδιος.

Τότε ο Θεός είπε στον Ιερεμία: «Δεν μπορώ τάχα να σας μεταχειριστώ όπως μεταχειρίζεται αυτός ο αγγειοπλάστης τον πηλό με τα χέρια του; Έτσι είστε κι εσείς στα δικά μου χέρια. Πες λοιπόν στον λαό: αν αλλάξουν και διορθώσουν τη συμπεριφορά και τις πράξεις τους θα τους βοηθήσω».

Ιερ 18, 6

Η νέα συμφωνία Θεού και ανθρώπων



Ο προφήτης Ιερεμίας μετέφερε στον λαό ένα μήνυμα του Θεού που υποσχόταν ότι, την εποχή που θα έρθει ο Σωτήρας, ο Θεός θα κάνει μια καινούρια συμφωνία με τον λαό του. Έλεγε το μήνυμα: «Έρχεται ο καιρός που θα κάνω μια καινούρια συμφωνία με τον λαό μου. Δεν θα έχει καμιά σχέση με τη συμφωνία

που είχα κάνει με τους προγόνους τους την ημέρα που τους πήρα από το χέρι και τους οδήγησα έξω από την Αίγυπτο. Εκείνοι δεν τήρησαν τη συμφωνία μου κι εγώ τους παραμέλησα. Και να ποια θα είναι η νέα συμφωνία: θα βάλω τον νόμο μου μέσα στη συνείδησή τους και θα τον γράψω στις καρδιές τους. Όλοι τους θα με γνωρίζουν, από τον πιο άσημο ως τον πιο σπουδαίο. Θα συγχωρήσω την ανομία τους και δεν θα ξαναθυμηθώ πια την αμαρτία τους. Εγώ το λέω, ο Κύριος».

Ιερ 31, 31-34

Ο Ιερεμίας προειδοποιεί



Ο προφήτης Ιερεμίας είχε τη βαθιά πεποίθηση ότι ο άνθρωπος μπορεί να αλλάξει στ' αλήθειαμόνον όταν μετανιώσει πραγματικά. Μια τέτοια μετάνοια όμως δεν πετυχαίνεται με εξωτερικές αλλαγές. Είναι πάνω απ' όλα μια υπόθεση της καρδιάς.

Καθώς με το κήρυγμα του αποκάλυπτε τέτοιες αλήθειες τα λόγια του συχνά ακούγονταν σκληρά Ο Κύριος λέει: «Βαδίστε μέσα στους δρόμους της Ιερουσαλήμ. Κοιτάξτε και ψάξτε τις πλατείες της. Κι αν βρείτε έστω κι έναν άνθρωπο να κάνει το σωστό και ν' αναζητάει την αλήθεια, τότε εγώ θα συγχωρήσω την αμαρτία της πόλης... Μπορεί ν' αλλάξει ο μαύρος το χρώμα του ή η λεοπάρδαλη τα στίγματα της; Άλλο τόσο κι εσείς μπορείτε ν' αλλάξετε και να κάνατε το καλό...».

Ο προφήτης Ιερεμίας προσπαθούσε να τους δείξει το λάθος τους. Στεκόταν στην πόρτα του Ναού και κήρυττε άφοβα «Ακούστε ... όλοι όσοι περνάτε για να πάτε να προσευχηθείτε στον Κύριο! Ο Κύριος λέει: Διορθώστε τη συμπεριφορά

σας και τα έργα σας... Μην ξεγελάτε τον εαυτό σας επαναλαμβάνοντας ότι ο Ναός που κατοικεί ο Κύριος είναι εδώ. Αν πράγματι διορθώσετε τη συμπεριφορά και τα έργα σας... τότε εγώ θα κατοικήσω μαζί σας...». Η συμπεριφορά του αυτή όμως ενόχλησε τους Ισραηλίτες, ιδιαίτερα τους άρχοντες και τους ιερείς.

Έτσι άρχισαν οι δοκιμασίες του προφήτη. Για να του κλείσουν το στόμα, του απαγόρεψαν να μιλάει στον λαό, έκαψαν τις προφητείες του, αποπειράθηκαν να τον δηλητηριάσουν, τον μαστίγωσαν, τον φυλάκισαν. Όμως, εκείνος κι από τη φυλακή δεν έπαυε να προειδοποιεί τους συμπατριώτες του: Ο Κύριος λέει: «Έρχεται λαός από μια χώρα του βορρά, έθνος μεγάλο ξεσηκώνεται από της γης τις άκρες. Τόξο

κρατάνε και χατζάρι, είναι σκληροί και άσπλαχνοι, στ' άλογα ανεβαίνουν κι ακούγονται οι φωνές τους σαν τη βοή της θάλασσας. Πολεμιστές που για μάχη παρατάσσονται ενάντια σ' εσένα, πόλη της Σιών».

Πράγματι τα λόγια του επαληθεύτηκαν τραγικά. Το 597 π.Χ. οι Βαβυλώνιοι πολιορκήσαν την Ιερουσαλήμ και λεηλάτησαν τον Ναό. Ο βασιλιάς, οι άρχοντες και όλοι οι επιφανείς Ιουδαίοι σύρθηκαν εξόριστοι στη Βαβυλώνα. Το κακό όμως δεν τέλειωσε εκεί. Δέκα χρόνια αργότερα, το 587 π.Χ. οι Βαβυλώνιοι επανήλθαν. Και τότε η καταστροφή ήταν ολοκληρωτική. Η Ιερουσαλήμ παραδόθηκε στις φλόγες. Κανένας δεν θρήνησε την καταστροφή του Ισραήλ όσο ο Ιερεμίας. Μέσα στην Παλαιά Διαθήκη υπάρχει ένα ολό-

κληρο βιβλίο με ποιήματά του, που λέγεται Θρήνοι.«Αχ, αλίμονο, πώς έμεινε έρημη η πόλη που είχε άλλοτε τόσο πολύ λαό! Αυτή που ήταν ονομαστή στα έθνη ανάμεσα απόμεινε σα χήρα. Των πόλεων η πριγκίπισσα υποδουλώθηκε. Αναστενάζουν όλοι της οι κάτοικοι, ψωμί ζητούν, δίνουνε τα στολίδια τους, για να βρούνε τροφή έτσι που στη ζωή να κρατηθούνε....».

**Θρησκευτικά, Α΄ Γυμνασίου,
Παλαιά Διαθήκη.
Η προΐστορία του Χριστιανισμού,
διασκευή**

Ο προφήτης Ιωνάς



Ο Ιωνάς ήταν ευσεβής άνδρας. Κάποια μέρα ο Θεός του είπε: «Σήκω να πας στη Νινευή, τη μεγάλη πόλη. Εκεί να πεις στους κατοίκους ότι θα τους τιμωρήσω, γιατί είδα πόσο κακοί είναι». Ο Ιωνάς όμως φοβήθηκε να πάει στη Νινευή και δεν υπάκουσε. Πήγε σε ένα

παραθαλάσσιο μέρος, βρήκε ένα πλοίο που πήγαινε προς την αντίθετη κατεύθυνση. Ήθελε να ξεφύγει από τον Θεό. Αλλά ο Θεός σήκωσε ανεμοστρόβιλο στη θάλασσα. Οι ναύτες τρόμαξαν και φώναξαν ζητώντας βοήθεια από τον Θεό. Για να ελαφρώσουν το πλοίο έριχναν το φορτίο του στη θάλασσα. Νωρίτερα ο Ιωνάς είχε κατέβει στο αμπάρι του πλοίου και κοιμόταν βαθιά. Κάποια στιγμή ο πλοίαρχος τον πλησίασε και του είπε: «Σήκω και παρακάλεσε τον Θεό σου να μας βοηθήσει ίσως μας λυπηθεί και σωθούμε».

Ο Ιωνάς όμως του απάντησε: «Ο Θεός δεν θα με ακούσει. Εγώ φταίω για όλα. Δεν υπάκουσα στην εντολή του και ήθελα να ξεφύγω από αυτόν. Για αυτό το λόγο έστειλε ο

Θεός την θαλασσοταραχή. Πάρτε με και ρίξτε με στη θάλασσα και αυτή θα ησυχάσει».

Οι ναύτες δεν ήθελαν να το κάνουν αυτό. Η θαλασσοταραχή γινόταν όμως ολοένα και χειρότερη. Τότε άρχισαν να προσεύχονται στον Θεό: « Αχ, Κύριε, μη μας τιμωρήσεις με θάνατο, επειδή θα ρίξουμε αυτόν τον άνθρωπο στη θάλασσα. Εσύ, Κύριε, εκείνο που θέλεις το κάνεις». Έπειτα σήκωσαν τον Ιωνά και τον πέταξαν στη θάλασσα. Κι αμέσως η θαλασσοταραχή σταμάτησε.

Ο Θεός έστειλε ένα μεγάλο ψάρι και κατάπιε τον Ιωνά. Κι έμεινε ο Ιωνάς μες στην κοιλιά του ψαριού τρία μερόνυχτα. Από κει προσευχήθηκε στον Θεό. Τότε ο Θεός πρόσταξε το ψάρι να κολυμπήσει προς την ακτή και να βγάλει τον Ιωνά στη στεριά.

Για δεύτερη φορά τότε είπε ο Θεός στον Ιωνά: «Σήκω να πας στη Νινευή. Εκεί να πεις στους ανθρώπους ότι θα τους τιμωρήσω».

Αυτή τη φορά ο Ιωνάς υπάκουσε. Πήγε στο κέντρο της πόλης και φώναξε: «Σαράντα μέρες ακόμα, και η Νινευή θα καταστραφεί!» Τότε οι κάτοικοι της Νινευή τρόμαξαν. Φόρεσαν πένθιμα ρούχα και προσευχήθηκαν στον Θεό να τους γλιτώσει. Σταμάτησαν τις κακές πράξεις και τις αδικίες τους. Όταν είδε ο Θεός πως οι Νινευίτες άφησαν την κακία τους, αποφάσισε να μην καταστρέψει την πόλη.

Ιων 1 – 3

Ο Ιωάννης ο πρόδρομος



Ο Ιωάννης, ο γιος του Ζαχαρία και της Ελισάβετ, γεννήθηκε με θαυμαστό τρόπο όταν οι γονείς του ήταν πολύ μεγάλοι σε ηλικία. Οι άνθρωποι γύρω του έλεγαν ότι αυτό το παιδί ήταν ευλογημένο από τον Θεό. Ενώ ήταν ακόμη νέος, εγκατέλειψε τον κόσμο κι αποτραβήχτηκε

**στην έρημο του Ιορδάνη ποταμού
όπου δίδασκε τον λαό και καλούσε
τους ανθρώπους να μετανοήσουν.**

**Για τον Ιωάννη είχε προφητέψει ο
προφήτης Ησαΐας:**

**Μια φωνή βροντοφωνάζει στην
έρημο:
Ετοιμάστε τον δρόμο για τον Κύριο,
Ισιώστε τα μονοπάτια να περάσει**

**Ζούσε με προσευχή και νηστεία και
φορούσε ρούχα από τρίχες καμήλας
και ζώνη δερμάτινη στη μέση του. Η
τροφή του ήταν ακρίδες, αγριόχορ-
τα και μέλι. Στον Ιωάννη πήγαινε πο-
λύς κόσμος από τα Ιεροσόλυμα και
από όλη την Ιουδαία, και από όλη
την περιοχή του Ιορδάνη. Έρχο-
νταν και τους βάφτιζε στον Ιορδά-
νη ποταμό, καθώς εξομολογούνταν**

τις αμαρτίες τους. Καλούσε όλους να σταματήσουν το κακό και τις αδικίες, να μετανοήσουν και να αλλάξουν τρόπο ζωής, επειδή έχει φτάσει η Βασιλεία του Θεού με την έλευση του Χριστού στον κόσμο.

Ο Ιωάννης κατέκρινε τον άρχοντα της περιοχής, τον Ηρώδη, για την αμαρτωλή ζωή του. Επίσης κατηγορούσε τους τελώνες, επειδή απαιτούσαν από τους ανθρώπους περισσότερα από ό,τι γράφει ο νόμος και τους στρατιώτες, επειδή έπαιρναν λεφτά με τη βία. Αυτό στάθηκε αφορμή να τον συλλάβουν, να τον φυλακίσουν και τελικά να τον αποκεφαλίσουν. Ο Ιωάννης θεωρείται ο τελευταίος των προφητών και ο μοναδικός προφήτης που έζησε την αρχή της διδασκαλίας του Χριστού.

Ονομάστηκε και Πρόδρομος,

επειδή με τη ζωή και το έργο του προετοίμασε τους ανθρώπους να δεχτούν τον Χριστό.

Μτ 3, 1-6

Ζωή γεμάτη δυσκολίες

Δεν υπάρχει προφήτης που να μην τον περιφρορούν οι συμπατριώτες του κι η οικογένειά του.

Μτ 13, 57

Άλλοι δοκίμασαν εξευτελισμούς και μαστιγώσεις, ακόμη και δεσμά και φυλακίσεις. Λιθοβολήθηκαν, πριονίστηκαν, πέρασαν δοκιμασίες, θανατώθηκαν με μάχαιρα, περιπλανήθηκαν ντυμένοι με προβιές και κατσικίσια δέρματα, έζησαν με στερήσεις, υπέφεραν καταπιέσεις, θλίψεις και κακουχίες - ο κόσμος δεν

ήταν άξιος να ‘χει τέτοιους ανθρώπους - πλανήθηκαν σε ερημιές και βουνά, σε σπηλιές και σε τρύπες της γης.

Εβρ 11, 36-38

Ιερουσαλήμ Ιερουσαλήμ, που σκοτώνεις τους προφήτες και λιθοβολείς όσους στέλνει ο Θεός σ’ εσένα...

Μτ 23, 37

Τα προφητικά βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης

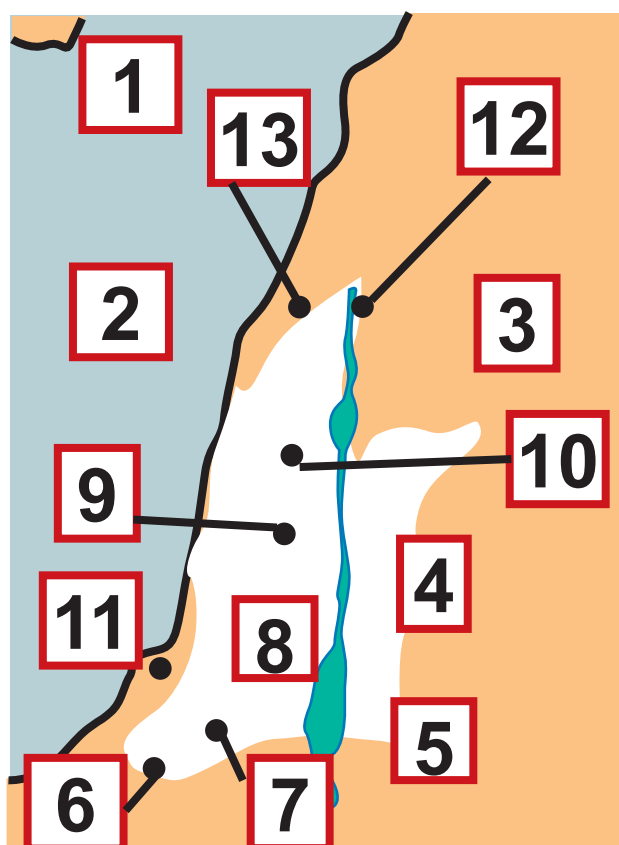
Οι προφήτες γύριζαν σε διάφορα μέρη του Ισραήλ και κήρυτταν πάντα προφορικά μπροστά στους ανθρώπους που τους άκουγαν. Αργότερα οι ίδιοι είτε οι μαθητές τους που τους συνόδευαν κατέγραψαν πολλά απ’

αυτά τα κηρύγματα τους. Αυτά αποτελούν τα 19 προφητικά βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης.

Τα Προφητικά Βιβλία της Π.Δ.

Ωσηέ , Αμώς, Μιχαίας,
Ιωήλ, Οβδιού, Ιωνάς,
Ναούμ, Αββακούμ,
Σοφονίας, Αγγαίος,
Ζαχαρίας, Μαλαχίας,
Ησαΐας, Ιερεμίας,
Βαρούχ, Θρήνοι,
Επιστολή Ιερεμίου,
Ιεζεκιήλ, Δανιήλ





Χάρτης του Ισραήλ την εποχή των προφητών

- | | |
|--------------------------------|------------------------|
| 1. Κύπρος | 7. Ιούδας |
| 2. Μεσόγειος
Θάλασσα | 8. Ιερουσαλήμ |
| 3. Συρία | 9. Σαμάρεια |
| 4. Άμμων | 10. Ισραήλ |
| 5. Μωάβ | 11. Φιλιισταίοι |
| 6. Βεερσεβά | 12. Δαν |
| | 13. Φοίνικες |

Δραστηριότητες

1. Γράφουμε σε μικρά χαρτάκια τα ονόματα των προφητών που αναφέρονται στα παραπάνω κείμενα. Τα βάζουμε σε ένα κουτί και ένας από κάθε ομάδα τραβάει τυχαία ένα χαρτάκι. Αφού διαβάσουμε καλά το σχετικό κείμενο για τον προφήτη που διαλέξαμε επεξεργαζόμαστε τα παρακάτω θέματα:

Η κλήση του από τον Θεό.

Η εποχή που έζησε.

Οι προφητείες του.

Οι δυσκολίες που συνάντησε.

Γράφουμε τις σκέψεις μας σε ένα χαρτόνι και τις παρουσιάζουμε στην τάξη.

2. Παρατηρούμε στην ομάδα μου την παρακάτω εικόνα και την περιγράφουμε. Μας βοηθάνε οι παρακάτω ερωτήσεις

Ποιο είναι το κύριο πρόσωπο της εικόνας; Τι κάνει; Υπάρχουν και άλλα πρόσωπα Τι κάνουν αυτά; Τι τίτλο θα δίνατε σε αυτή την εικόνα;

Δραματοποιήστε τη σκηνή που παριστάνεται στην εικόνα στην ομάδα σας.



3. Ψάχνουμε και βρίσκουμε στο ημερολόγιο την ημέρα που γιορτάζουν οι διάφοροι προφήτες. Γράφουμε τις ημερομηνίες με τα ονόματά τους σε χαρτόνι. Στη συνέχεια κολλάμε εικόνες τους που βρίσκουμε από το διαδίκτυο ή ζωγραφίζουμε δικές μας και το ονομάζουμε «Εορτολόγιο προφητών».

**Εορτολόγιο
προφητών**

2. «Τάδε λέει ο Κύριος»: Λόγια μέσα από την καρδιά



Οι προφήτες με τα κηρύγματά τους ήθελαν να βοηθήσουν τους ανθρώπους να καταλάβουν τα λάθη τους, να μετανοήσουν και να αλλά-

ξουν τρόπο ζωής. Προσπαθούσαν να μιλούν με τρόπο κατανοητό για τους ανθρώπους της εποχής τους. Χρησιμοποιούσαν αφηγήσεις, χρησμούς, ποιήματα και τραγούδια. Παρακάτω βλέπουμε κάποια από τα λόγια αυτά.

«Αγάπησα τον Ισραήλ από τότε που ήταν νήπιο».

Υπενθυμίζουν τη φροντίδα και την αγάπη του Θεού

Ο Κύριος λέει: «Όταν ο Ισραήλ ήταν παιδί, τον αγάπησα και τον κάλεσα από την Αίγυπτο να είναι γιος μου. Μετά, όσο όμως τους καλούσα προς εμένα, τόσο αυτοί απομακρύνονταν. Στον Βαάλ πρόσφεραν θυσίες και μπρος στα είδωλά του έκαιγαν προσφορές. Εγώ δίδαξα τον Εφραΐμ

να περπατάει, τον κράτησα στην αγκαλιά μου, αλλά αυτοί δεν αναγνώρισαν ότι εγώ τους φρόντιζα».

«Εγώ θα βοηθήσω να αποκατασταθούν οι πόλεις και οι κατοικίες τους. Θα τους αγαπήσω ολοφάνερα, ώστε και οι ίδιοι να βλέπουν και να διακηρύσσουν την αγάπη μου. Διότι θα έχω απομακρύνει πλέον την οργή μου από αυτούς. Θα είμαι για τον Ισραήλ όπως η ζωογόνα και ευεργετική δροσιά... Θα επιστρέψουν από την αιχμαλωσία και θα εγκατασταθούν ασφαείς κάτω από την προστασία του Θεού. Θα ζήσουν και θα χορτάσουν από τα πλήθη των σιτηρών. Θα ανθήσει και θα καρποφορήσει ο ισραηλιτικός λαός, όπως η άμπελος».

Ο Κύριος λέει: **«Ανοίξτε, ανοίξτε δρόμο, στρώστε τον και ετοιμάστε**

τον, πάρτε μακριά τα εμπόδια από τον δρόμο του λαού μου!»

Ωσ 11,1 και 14, 5-8
και Ησ 57, 14-25

«Δεν με αγγίζουν τα πανηγύρια σας». Το τέλος της ειδωλολατρίας

Είδα πράγματα φρικτά στον Ισραήλ. Ο λαός μολύνθηκε με τη λατρεία των ειδώλων... Μου προξενεί φρίκη το μοσχάρι σας, κάτοικοι της Σαμάρειας!... Ως πότε πια μ' αυτό το απαίσιο πράγμα θα ζείτε; Τι σχέση έχει ο Ισραήλ μ' αυτό το πράγμα; Αυτό διόλου δεν είναι θεός. Ένας τεχνίτης το φτιάξε! Κομμάτια θα γίνει το μοσχάρι της Σαμάρειας. Καθώς το λέει ο λόγος, αυτός που σπέρνει άνεμο, θύελλα θα θερίσει.

Ωσ 8. 1-14

Οι πλάστες των γλυπτών εικόνων είναι όλοι τους κάτι μη πραγματικό και τα πολυαγαπημένα τους αντικείμενα δεν θα ωφελήσουν... Ποιος έπλασε θεό ή κατασκεύασε χυτή εικόνα; Καθόλου δεν ωφέλησε αυτό. Ορίστε! Όλοι οι σύντροφοί του θα ντραπούν και οι τεχνίτες.... θα συγκεντρωθούν όλοι, θα σταθούν ακίνητοι, θα νιώσουν τρόμο, θα ντραπούν όλοι μαζί...

Αλλά το υπόλοιπο το κάνει θεό, γλυπτή εικόνα για τον εαυτό του. Προσπέφτει σε αυτό και προσκυνάει και προσεύχεται σε αυτό και λέει: «Ελευθέρωσέ με, γιατί εσύ είσαι ο θεός μου»... Δεν γνώρισαν ούτε κατανοούν όμως επειδή τα μάτια τους δεν βλέπουν σωστά.

Ησ 44, 9-20

«Ξέρω τις ανομίες σας». Κατακρίνουν όσους αδικούν και υπερασπίζονται τους αδικημένους



Ξέρω πόσο πολλές είναι οι ασέβειές σας και τι βαριές οι αμαρτίες σας: καταπιέζετε τον αδύνατο και τον κλέβετε, όταν του παίρνετε φόρο από το στάρι της σοδειάς του. Δέχεστε δωροδοκίες

και τον εμποδίζετε να βρει το δίκιο του στο δικαστήριο. Για όλα αυτά, στα όμορφα σπίτια που χτίσατε δε θα κατοικήσετε, και από τα ωραία αμπέλια που φυτέψατε, δεν θα πιείτε κρασί.

Αμ 5,11-12

**«Κάντε το καλό και όχι το κακό»:
Καλούν τους ανθρώπους να μετα-
νιώσουν και να είναι δίκαιοι**

Κάντε το καλό και όχι το κακό, για να ζήσετε. Τότε ο Κύριος, ο Θεός του σύμπαντος θα είναι αληθινά μαζί σας, όπως το ισχυρίζεστε. Αποστραφείτε το κακό και αγαπήστε το καλό και αποκαταστήσετε τη δικαιοσύνη στο δικαστήριο.

Αμ 5, 14-15

«Τι ερωτάς, ω άνθρωπε;». Απαντά ο προφήτης. «Δεν σου ανακοινώθηκε

και δεν σου έγινε γνωστό και κατανοητό για το ποιόν είναι το καλό και το ευχάριστο για τον Θεό; Ζητάει τίποτα παραπάνω από σένα ο Θεός παρά μόνον να είσαι δίκαιος, εύσπλαχνος και πρόθυμος να πορεύεσαι σύμφωνα με τις εντολές του;».

Μιχ 6, 8

«Θα τελειώσουν οι γιορτές»: Προειδοποιούν για τις επερχόμενες καταστροφές

Οι ευθύνες των ισχυρών



Εσείς που κοιμάστε πάνω σε πολυτελή κρεβάτια από ελεφαντόδοντο,

και σπαταλάτε πολλά χρήματα για στρώματα και πολυτελή σκεπάσματα, εσείς που τρώτε μικρά κασικάρια και μοσχάρια του γάλακτος. Που συνοδεύετε με ρυθμικά χειροκροτήματα τον ήχο των μουσικών οργάνων διότι θεωρείτε αυτές τις διασκεδάσεις μόνιμες και όχι παροδικές. Εσείς που πίνετε εκλεκτό κρασί, φοράτε πανάκριβα αρώματα και δεν νοιάζεστε καθόλου, ούτε πονάτε για την καταστροφή που έρχεται για τον λαό του Ισραήλ εξαιτίας της διαφθοράς του. Κοιτάξτε τι θα γίνει τώρα, θα αιχμαλωτιστούν οι Ισραηλίτες μαζί με τους άρχοντές τους, τα ζώα θα γίνουν λάφυρα των εχθρών τους και καμιά κραυγή αλόγου δεν θα ακούγεται.

Αμ 6, 3-7



Ακούστε αρχηγοί και άρχοντες του Ισραήλ. Δεν είναι έργο δικό σας να γνωρίζετε το δίκαιο; Εσείς όμως μισείτε το καλό και αγαπάτε το κακό. Φέρεστε στον λαό μου σαν να ήταν ζώα που τα πάνε για σφαγή... Τρέφεστε με τις σάρκες του λαού μου... κακομεταχειρίζεστε τον λαό μου... Αποστρέψετε το δίκαιο και διαστρέψετε το σωστό, εσείς που χτίζετε την Ιερουσαλήμ, την πόλη του Θεού, πάνω σε αίματα και αδικίες. Οι άρχοντες δωροδοκούνται όταν δικάζουν, οι ιερείς διδάσκουν με πληρωμή και οι προφήτες προφητεύουν με αμοιβή. Κι ύστερα απ'

όλα αυτά τολμούν και λένε “Ο Κύριος είναι μαζί μας. Δε θα μας βρει κακό!».

Μιχ 3, 1-4

Ανομβρία θα πέσει στη χώρα

Και οι άρχοντες της πόλης έστειλαν τους νεότερους υπηρέτες τους για να φέρουν νερό από τα πηγάδια, αλλά αυτοί πήγαν στα πηγάδια και δεν βρήκαν νερό και γύρισαν με τα δοχεία τους κενά. Τα γεωργικά έργα σταμάτησαν, διότι δεν είχε πέσει βροχή και οι γεωργοί καταστεναχωρημένοι και σε απόγνωση έβαζαν τα χέρια τους πάνω στο κεφάλι. Τα ελάφια γεννούσαν στους αγρούς και εγκατέλειπαν τα νεογέννητα διότι δεν υπήρχε χλόη για να τα τείσουν.

Ιερ 14, 3-5

«Θα σας δώσω καινούργια καρδιά»: Βροντοφωνάζουν ότι ο Θεός δεν εγκαταλείπει τον άνθρωπο



Θα σας ραντίσω με καθαρό νερό και θα εξαγνιστείτε από την ακαθαρσία της ειδωλολατρίας σας. Ναι, θα σας εξαγνίσω. Θα σας δώσω καινούργια καρδιά και θα σας δώσω καρδιά

ζωντανή. Θα βάλω μέσα σας το Πνεύμα μου και θα σας κάνω να ακολουθείτε του νόμους μου και να τηρείτε με προσοχή τις εντολές μου, θα μπορείτε να κατοικείτε στη χώρα που έδωσα στους προγόνους σας. Θα είστε λαός μου και εγώ θα είμαι ο Θεός σας.

Αλλά λέει και ο Κύριος: «Μπορεί τάχα η μάνα το βρέφος της να λησμονήσει, και να μη δείξει την αγάπη της στο σπλάχνο της που γέννησε; Μα και αν ακόμη εκείνες λησμονήσουν, δεν θα λησμονήσω εγώ. Να κοίτα εγώ μες στις παλάμες των χεριών μου σε ζωγράφισα. Τα τείχη σου δεν τα αφήνω από τα μάτια μου».

**Ιεζ 36, 25-28
και Ησ 49, 15-16**

«Γεννήθηκε για μας ένα παιδί»: Προαναγγέλλουν τον ερχομό του Χριστού στον κόσμο

Ένα κλωνάρι θα φυτρώσει από τον
κορμό του Ιεσσαί
και ένα κλαδί θα ξεπροβάλει από τις
ρίζες του...

Τίποτε δε θα κρίνει απ' τα φαινόμενα
ούτε θ' αποφασίζει απ' τα λεγόμενα.
Αλλά θα κρίνει με δικαιοσύνη τους
φτωχούς

Και θα υπερασπίζεται με ευθύτητα
τους ταπεινούς της χώρας...

Η δικαιοσύνη και η πιστότητα θα 'ναι
ζωνάρι για αυτόν σαν το ζωνάρι που
τυλίγει τη μέση του.

Τότε θα κάθεται ο λύκος παρέα με
το αρνί

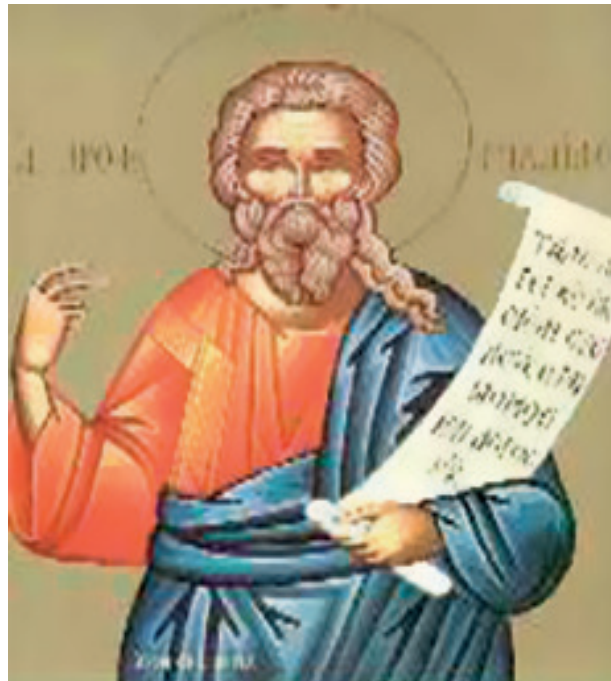
και θα κοιμάται ο πάνθηρας με το
κατσίκι αντάμα.
Το μοσχαρακι και το λιονταρόπουλο
θα βόσκουνε μαζί
κι ένα μικρό παιδί θα τα οδηγάει.
Η αγελάδα και η αρκούδα την ίδια
μέρα θα'χουνε βοσκή
και τα μικρά τους το ίδιο το λημέρι.
Το λιοντάρι θα τρέφεται καθώς το
βόδι με το άχυρο.
Το βρέφος άφοβα θα παίζει στη
φωλιά της έχιδνας,
το νήπιο που μόλις αποκόπηκε από
της μάνας του το γάλα,
θ' απλώνει το χεράκι του στις
κόμπρας τη σπηλιά.
Κανένας δεν θα προξενεί στον άλλον
βλάβη ούτε κακό...

γιατί η γνώση του Κυρίου τη χώρα
θα σκεπάζει, όπως σκεπάζουν τα
νερά τη θάλασσα...
Ησ 9, 5-6 και 11, 1-9



Ο λαός που βάδιζε μες στα σκοτάδια
είδε ένα φως λαμπρό·
και λάμπει φως πάνω σ' αυτούς
που κατοικούνε σε τόπο σκοτεινό.
Γιατί γεννήθηκε για μας ένα παιδί,
μας δόθηκε ένας γιος·
και τ' όνομά του θα είναι:
Σύμβουλος θαυμαστός, Θεός
ισχυρός,
Αιώνιος πατέρας και της Ειρήνης
Άρχοντας.
Ησ 9





Αλλά από σένα Βηθλεέμ... αν και είσαι από τις πιο μικρές πόλεις του Ιούδα, εγώ θα κάνω να προέλθει εκείνος που θα γίνει άρχοντας του Ισραήλ... Όταν έρθει εκείνος, θα τους οδηγήσει και θα τους προστατέψει με τη δύναμή μου... Θα ζήσουν με ασφάλεια, γιατί όλοι οι λαοί της γης θ' αναγνωρίσουν τη μεγαλοσύνη του. Αυτός θα φέρει την ειρήνη

Μιχ 5,1-3

Ο Ιωάννης ο Βαπτιστής: Ο προφήτης που άνοιξε τον δρόμο για τον Χριστό



Ο Άγιος Ιωάννης ο Βαπτιστής. Μουσείο Τέχνης, Καταλονία Βαρκελώνη

«Μετανοείτε. γιατί έχει πλησιάσει η βασιλεία των ουρανών».

«Εγώ έχω ανάγκη από σένα να βαφτιστώ, κι εσύ έρχεσαι προς εμένα;»

Μτ 1, 2 και 1, 14

Και κήρυττε λέγοντας: «Έρχεται ο ισχυρότερός μου ύστερα από εμένα, του οποίου δεν είμαι ικανός να σκύψω και να λύσω το λουρί των υποδημάτων του.

Εγώ σας βάφτισα σε νερό, αυτός όμως θα σας βαφτίσει μέσα σε Πνεύμα Άγιο».

Μκ 1, 7

Ο Ιησούς μιλάει για τον Ιωάννη τον Βαπτιστή

«Αυτός είναι για τον οποίο έχει γραφτεί: Ιδού, αποστέλλω τον αγγελιοφόρο μου πριν από το πρόσωπό

σου, ο οποίος θα παρασκευάσει την οδό σου μπροστά σου.

Σας λέω: δεν είναι κανένας μεγαλύτερος από τον Ιωάννη μεταξύ των γεννημένων από γυναίκες. Αλλά ο μικρότερος στη βασιλεία του Θεού είναι μεγαλύτερος από αυτόν».

Λκ 7, 27



ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Αγία Γραφή, Παλαιά και Καινή Διαθήκη, μτφρ. από τα πρωτότυπα κείμενα, Ελληνική Βιβλική Εταιρεία, Αθήνα 1997.**
- **Καινή Διαθήκη, Novum Testamentum Graece, εκδ. Nestle-Aland, Γερμανία 1979.**
- **Διδακτικά εγχειρίδια Δημοτικού: Γ' (1992), Δ' (1993), Ε' (1995) και ΣΤ' (1995)**
- **Θρησκευτικά ΣΤ' Δημοτικού, Αναζητώντας την αλήθεια, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι., Αθήνα 2006**
- **Θρησκευτικά Ε' Δημοτικού, Οι Χριστιανοί στον αγώνα της ζωής, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι., Αθήνα 2006.**
- **Θρησκευτικά Δ' Δημοτικού, Η πορεία μας στη ζωή, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι., Αθήνα 2006.**

- **Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου, Παλαιά Διαθήκη. Η προΐστορία του Χριστιανισμού.**
- **Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου, Καινή Διαθήκη. Ο Ιησούς και το έργο του, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι..**
- **Θρησκευτικά Δ΄ Δημοτικού Κύπρου, Αγώνας για το καλό, α΄ τεύχος, Π.Ι. Κύπρου. Λευκωσία 2016.**
- **Ιστορία Ε΄ Δημοτικού, Στα βυζαντινά χρόνια, ΥΠ.Π.Π.Α, Αθήνα.**
- **Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας», Α΄ Γυμνασίου, εκδ. ΟΕΔΒ, Αθήνα 1981.**
- **Ιερομονάχος Σάββας Αγιορείτης, Τα ασκητικά της ενορίας, εκδ. Ιερού Κελλίου, «Εισόδια της Θεοτόκου», Κερασιά Άγιον Όρος, 2015.**
- **Μοναχή Γαβριηλία (Αυρηλία Παπαγιάννη), Η ασκητική της αγάπης, εκδ. Επτάλοφος, Αθήνα, Ιούνιος 2009.**

- **Πηνελόπη Δέλτα**, Παραμύθια και άλλα, εκδ. Αύρα.
- **Δεληκωστόπουλου Α.**, Αναστάσιος, Αρχιεπίσκοπος Τιράνων & πάσης Αλβανίας, ο ποιμένας του στοχασμού, της δημιουργίας και της ειρήνης, εκδόσεις «Επτάλοφος», Αθήνα 2005.
- **Ιουστίνου του Φιλόσοφου και Μάρτυρος**, Α' Απολογία, 67, 3-5, ΒΕΠ 3, 198.
- **Πρωτοπρ. Γεωργίου Κουγιουμτζόγλου**, Λατρευτικό Εγχειρίδιο, Θεσσαλονίκη, 2014.
- **Άννα Κωστάκου-Μαρίνη**, Το Πάσχα της Αννούλας, εκδ. Παρουσία, Αθήνα 1994
- **Άννα Κωστάκου-Μαρίνη**, Οι γιορτές του Αποστόλη, εκδ. Παρουσία, Αθήνα

- **Άννα Κωστάκου-Μαρίνη**, Η γιορτή του Σωτήρη, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1996
- **Γεώργιος Μέγας**, Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας, εκδ. Εστία, Αθήνα 2007
- **Ματθαίος Μουντές**, Ιστορίες από τη Βίβλο, Παλαιά Διαθήκη, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1997.
- **Ματθαίος Μουντές**, Ιστορίες από τη Βίβλο, Καινή Διαθήκη, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1998.
- **Μαρίζα Ντεκάστρο**, Βυζαντινή Τέχνη. Οδηγός για παιδιά, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2001.
- **Μαρίζα Ντεκάστρο**, Διαβάζοντας τις βυζαντινές εικόνες, εκδ. Νέοι Ακρίτες, Αθήνα 1992.
- **Παπαγεωργίου Γιώργου**, Ο άγιος Λουκάς της Κριμαίας και ο

Αλβέρτος Σβάιτσερ. Παράθεση δύο μεγάλων, Ναύπλιο 2016.

- **Νίκου Γαβριήλ Πεντζίκη, Ομιλήματα, εκδ. Ακρίτας, 1992**

- **Σμέμαν, Αλέξανδρου, «Μεγάλη Σαρακοστή», Εκδόσεις Ακρίτας**

- **Φλωρόφσκυ Γεώργιος, Το σώμα του ζώντος Χριστού. Μια ορθόδοξη ερμηνεία της Εκκλησίας, μτφρ. Ι. Παπαδόπουλου, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1999, σ. 28-30.**

- **Μον. Θεοδώρα Χαμπάκη, Γεροντικό Σταλαγματιές από την πατερική σοφία, εκδ. Λυδία, Αθήνα 2017**

- **Σοφίας Χατζή, Μουτότο, Μια μικρή αφρικάνικη ιστορία, σελ. 58-59, εκδ. Άθως Παιδικά, Αθήνα 2009.**

- **Ψαραύτη Λίτσα, Η εκδίκηση των μανιταριών, Άγκυρα.**

- **Τα παιδιά διαβάζουν τη Βίβλο, εκδ. Ελληνική Βιβλική Εταιρία, Αθήνα 2005**

- **Rodney Stark**, Η εξάπλωση του Χριστιανισμού. Πώς το άσημο και περιθωριακό κίνημα του Χριστού εξελίχθηκε σε κυρίαρχη θρησκευτική δύναμη στο Δυτικό Κόσμο μέσα σε λίγους αιώνες, μτφρ. Λουκά Μ., εκ. Άρτος Ζωής, Αθήνα, 2005, σ. 318.

- **Erhart Kästner**, Die Stundentrommel vom Heiligen Berg Athos, εκδ. Insel, Φρανκφούρτη 1978, σ. 103-105.

- **Αδελφότητα Ορθόδοξου Εξωτερικής Ιεραποστολής**, <http://www.ierapostoles.gr/>

- **Ιεραποστολικός Σύνδεσμος «Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός»**, «Ο μακαριστός Ιεραπόστολος του Ζαΐρ (σημερινό Κονγκό) πατήρ Κοσμάς Γρηγοριάτης» ανάκληση 8/2/2017 από http://www.ierapostolos.gr/news_article.php?ID=62

• **Διακόνημα**, «Η ζωή της γερόντισσας Γαβριηλίας», ανάκληση 8/2/2017 από <http://www.diakonima.gr> (24/2/2010).

• **ΙΕΠ**, Νέο Πρόγραμμα Σπουδών Θρησκευτικά, Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη, <http://www.iiep.edu.gr/thriskeftika/>

• **ΑΜΕΝ**, Πύλη Εκκλησιαστικών Ειδήσεων, δημοσίευση 18/3/2012, ανάκληση 15/2/2017 από <http://www.amen.gr/article/o-iereas-prou-metafrazei-to-euaggelio-sti-noimatiki>

• **Εφημερίδα Kefaloniatoday**, δημοσίευση 5/11/2014, ανάκληση 15/2/2011 από <https://www.kefaloniatoday.com/psychagogia/kefalonitiko-allou-papa-evangelio-alles-ekfrasis-100985.html>

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

- Εικόνα εξώφυλλου: Γεώργιος Κόρδης, ανάκληση 24/2/2017 από http://1.bp.blogspot.com/-X1C_qFiwrvl/Us7yr2LVWhI/AAAAAAAAAQT8/mESRfydWhQg/s1600/20.jpeg
- Εικόνα οπισθόφυλλου: Λεπτομέρεια από την εικόνα του εξώφυλλου
- Καζαντζάκης ρητό: Ανάκληση 20/2/2017 από <http://www.5-primary-didymoteixo.mysch.gr/media/images/categories/sofa-2014/04.jpg>
- Αριστοτέλης: Ανάκληση 20/2/2017 από <http://anatroponline.gr/wp-content/uploads/2016/10/13cee27a2bd93915479f049378cffdd3-620x330.png>
- Λάθως: Ανάκληση 20/2/2017 από http://www.o-klooun.com/media/k2/items/cache/90b099de27185a950237991ff2a3ceff_XL.jpg

- Πάυλος, Ανάκληση 20/2/2017 από http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSA105/102/829,3065/images/img16_1.jpg
- Μάρτιν Λούθερ Κινγκ: Ανάκληση 20/2/2017 από <http://www.cemilturan.gr/wp-content/uploads/kingi.jpg>
- Άγ. Νήφων: Ανάκληση 20/2/2017 από https://puzzleen.files.wordpress.com/2013/10/553cf-1185106_611686102209707_1544133951_n.jpg
- Εξομολόγηση: Ανάκληση 20/2/2017 από http://4.bp.blogspot.com/-L0Br42QwVHg/UPxFue9GQtl/AAAAAAAAAThE/vB_Mtl5mTLI/s1600/%CE%B5%CE%BE%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7.jpg
- Ιερός Αυγουστίνος: Ανάκληση 20/2/2017 από <http://vatorpaidi.files>

[wordpress.com/2011/06/augustine-e1308111086285.jpg? w=480&h=679](http://wordpress.com/2011/06/augustine-e1308111086285.jpg?w=480&h=679)

- Άγ. Διονύσιος: Ανάκληση 20/2/2017 από http://1.bp.blogspot.com/-nOW1Gr492wE/UM94_Z5ktQI/AAAAAAAAAC4o/mghIRpsvT3M/s1600/%CE%B1%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82+%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CE%BD%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82.jpg

- Ραμαζάνι: Ανάκληση 20/2/2017 από https://hellasforce.files.wordpress.com/2016/06/muslim_pray.jpg?w=350&h=200&crop=1

- Υομ Κυππου: Ανάκληση 20/2/2017 από <https://cdn.sansimera.gr/media/photos/main/Yom-Kippur.jpg>

- Γιόγκα: Ανάκληση 20/2/2017 από <http://4.bp.blogspot.com/-fW8CaoYNiFM/Vb3eGqROu1I/AAAAAAAAAFQU/vdro2AmNdY4/s1600/yoga.jpg>

- **Βουδισμός: Ανάκληση 20/2/2017** από https://encrypted-tbn1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQ4IFIP1djQGnA1Duuxn3MMYp_PNNBxuZFK7IjluZHxhdgmo3-j
- **Άγιος Παΐσιος: Ανάκληση 20/2/2017** από https://2.bp.blogspot.com/-5dCkqsc2yPE/V_LRcUT4yYI/AAAAAAAAA-BNQ/i6IM18cgEC45i9zO0KD4LpepSmFO-9j6QCLcB/s1600/paisios.jpg
- **Εισαγωγή 3η Θ.Ε.: Ανάκληση 20/2/2017** από <http://www.i-psyxologos.gr/wp-content/uploads/2014/10/sigxoresi-2.jpg>
- **Η μετάνοια του Πέτρου: Ανάκληση 20/2/2017** από http://1.bp.blogspot.com/-InftqdtnaBY/UYyyki40TrI/AAAAAAAAAHSU/s5Sx-NkiR4c/s1600/el_greco_peter.jpg

• Ιούδας: Ανάκληση 20/2/2017 από http://www.thetoc.gr/images/articles/0/article_17793/article17793.w_l.jpg

• Αββάς Σιλουανός: Ανάκληση 20/2/2017 από http://1.bp.blogspot.com/_WY3G3JG6IWM/TJugL9fM39I/AAAAAAAAAHM/3MksPf7q-80/s1600/%CE%91%CE%B3.+%CE%A3%CE%B9%CE%BB%CE%BF%CF%85%CE%B1%CE%BD%CF%8C%CF%82+%CE%91%CE%B8%CF%89%CE%BD%CE%AF%CF%84%CE%B7%CF%82.jpg

• Ο κακός δούλος: Ανάκληση 20/2/2017 από https://osiosioakim.files.wordpress.com/2015/09/img_16661.jpg

- Διονύσιος Σολωμός: Ανάκληση 20/2/2017 από https://2.bp.blogspot.com/-33Y8pknJEMM/VryUFVPP_7I/AAAAAAAAAmN0/Cy4xLXOzqJs/s640/DSCN7819.JPG

- Κυρά Σαρακοστή <https://amoustakis.files.wordpress.com/2012/02/kira-sarakosti.jpg>

- Ζωγραφικός πίνακας βάρκα <http://tha.pblogs.gr/files/f/228462-yellow%20boat.JPG>

- Εισαγωγικές εικόνες ενοτήτων 4,5,6,7 Θρησκευτικά Δ΄ Δημοτικού, Η πορεία μας στη ζωή, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι., Αθήνα 2006.

- Ο θρήνος του Ιερεμία: Εικονογραφικό υλικό ΙΕΠ, Θρησκευτικά - Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη) ανάκληση 6/2/2017 από <http://www.iep.edu.gr/thriskeftika/>.

• Προφήτης Σαμουήλ. Ανάκληση 19/2/2017 από <http://orthodoxathemata.blogspot.gr/2012/08/20.html>

• Προφήτης Αμώς. Ανάκληση 19/2/2017 από <http://www.saint.gr/1856/saint.aspx>

• Ο προφήτης Ηλίας: Εικονογραφικό υλικό ΙΕΠ, Θρησκευτικά - Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη, ανάκληση 6/2/2017 από <http://www.iep.edu.gr/thriskeftika/>

• Ο προφήτης Ηλίας και οι ιερείς του Βάαλ: Ανάκληση 19/2/2017 από <http://orthodoxia.info/news/%CE%BF-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%AE%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B7%CE%BB%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BF%CE%B9-%CE%B9%CE%B5%CF%81%>

CE%B5%CE%AF%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B2%CE%AC%CE%B1%CE%BB/

- **Ο προφήτης Ησαΐας: Εικονογραφικό υλικό ΙΕΠ, Θρησκευτικά - Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη, ανάκληση 6/2/2017 από <http://www.iiep.edu.gr/thriskeftika/>**

- **Προφήτης Ιωνάς: Ανάκληση 19/2/2017 από <https://www.rempitousia.gr/2014/09/o-profitis-ionas-ke-to-simio-tou-st/>**

- **Ο προφήτης Ιερεμίας: Εικονογραφικό υλικό ΙΕΠ, Θρησκευτικά - Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη ανάκληση 6/2/2017 από <http://www.iiep.edu.gr/thriskeftika/>**

- **Ο προφήτης Ιερεμίας: Ανάκληση 19/2/2017 από <https://www.sansimera.gr/biographies/1290>**

- Τα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης: Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου, Παλαιά Διαθήκη. Η προΐστορία του Χριστιανισμού, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι., Αθήνα 2006.

Χάρτης του Ισραήλ την εποχή των προφητών. Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου, Παλαιά Διαθήκη. Η προΐστορία του Χριστιανισμού, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι., Αθήνα 2006

- Εκκλησιάκι του προφήτη Ηλία: Ανάκληση 19/2/2017 από <http://www.exploring-greece.gr/el/show/40830/:ttd/PROFITIS-ILIAS>

- Ο Ιωάννης ο Πρόδρομος: Εικονογραφικό υλικό ΙΕΠ, Θρησκευτικά - Διδακτικό Υλικό Δημοτικό, Ε΄ τάξη, ανάκληση 6/2/2017 από <http://www.iiep.edu.gr/thriskeftika/>

- Προφήτης Μιχαίας, http://users.sch.gr/aiasgr/Palaia_Diathikh/Mihaias/Mihaias_kef.1-7.htm

- Ο Προφήτης Μιχαίας (δραστηριότητα): Χαρακτικό του Γουσταύου Ντορέ, 19ος αιώνας, Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου, Παλαιά Διαθήκη. Η προΐστορία του Χριστιανισμού, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι., Αθήνα 2006.

- Ο προφήτης Ιεζεκεήλ: Τοιχογραφία του Θεοφάνη στη Μονή Παντοκράτορος (Άγ. Όρος 16ος αιώνας) , Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου, Παλαιά Διαθήκη. Η προΐστορία του Χριστιανισμού, ΥΠ.Ε.Π.Θ. Π.Ι., Αθήνα 2006.

- Ο Άγιος Ιωάννης ο Βαπτιστής, Μουσείο Τέχνης Καταλονία, Βαρκελώνη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ



• Προχωράμε αλλάζοντας



• Οι Προφήτες της Βίβλου

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.